

2 | 2021

KJØTT & EGGPRODUSENTEN

Charolais-
suksess på Toten

Jæren-bonde
og helikopterpilot

Dyrebilsjåfør-
uro i Midt-Norge

Driftige Hallingdalbønder
satser på smågris i purkering

Klar?

www.fatland.no

Er du klar for Fatland?

Fatland er Norges største private kjøttbedrift. Vi har drevet slakting siden 1892 og har et godt tilbud til alle produsenter.

Vi er med fra bås til bord: Fra rådgivning og livdyromsetning hos produsent, via slakting og skjæring, til produksjon av gode kjøttvarer!

**Fatland Oslo: 480 86 006
Fatland Ølen: 979 85 522
Fatland Jæren: 51 68 21 20**

Fatland

Velg Fatland du også!

2 REDAKTØRENS SPALTE

4 KLF-INNSPILLET

6 Hallingdalbonde leverer mer enn 4000 smågris pr. år som satellitt

9 Vel 2600 bønder med i den private driftskredittordningen i KLF-regi

10 Isolasjon og ensomhet er hverdagen for mange norske bønder under pandemien

12 – Få har gjort mer enn den norske bonden i klimasammenheng

14 Femti år med Charolais for årets ammekuprodusent på Toten

16 Antall sauebesetninger og søyer i Norge går stadig nedover

17 Flere unge søker seg inn på landbruks- og matutdanning her i landet

18 Droner og ny teknologi skal hjelpe norske saue- og geitebønder

20 Vi besøker helikopterpilot, eggbonde og ammekuprodusent på Jæren

24 Emilie Oldervik blir den nye spesialveterinæren for svin i KLF

26 Det råder uro og misnøye blant flere av Norturas dyrebilsjåfører i Midt-Norge

28 Forskning er grunnleggende for omstilling til et mer bærekraftig jordbruk

29 Prosjekt skal kartlegge gener for dobbelmuskulatur hos storfe

30 Ask Gård Foredling AS utvider med 1000 kvadratmeter

32 Økologisk storfe kan ikke lenger slutføres innendørs

34 Fugleinfluenta fører til skjerpede smitteverntiltak for fjørfenæringa

36 LANDET OG VERDEN RUNDT

38 JUS PÅ TAMPEN

40 PRODUSENT-KRYSSORD

14

20

30

LØNNSOM KUNNSKAP

Animalia styrker norsk kjøtt- og eggproduksjon langs hele verdikjeden.

Vi tilbyr praktisk rådgiving og nyttige tjenester.

Vi jobber for:

- Bærekraftig norsk matproduksjon og kosthold
- God dyrehelse og dyrevelferd
- Optimal råvareutnyttelse
- Trygg og sunn mat med høy kvalitet

 ANIMALIA

animalia.no

Tendensiøst fra vegetarsiden

Så var det på'n igjen: Kraftige utfall fra norske vegetarforkjempere mot kjøttproduksjon generelt og Matprat spesielt. Alt vil bli bedre om vi slutter å spise kjøtt og i tillegg klarer å fjerne Matprat fra jordens overflate, er en viktig milepæl nådd. Det synes å være hovedtesen som benyttes når vegetaraktivistene er på krigsstien.

I et harmdirrende debattinnlegg i avisa *Nationen*, blir det bl.a. påstått at Matprat er et «bransjeeid reklamebyrå» som villeder barn og unge i norske skoler. Er det mulig å bli mer upresis og useriøs? Og hva er motivet for å spre denne type løgnaktig propaganda?

Hadde vegetaraktivistene valgt fakta som basis for sin argumentasjon, hadde det i bunn og grunn ikke vært noe problem. Frisk meningsutveksling er både viktig og riktig. Men nå er det prinsippet om villedning og tåkelegging som rår grunnen. Og bare for å ha realitetene fastlagt: Matprat (Opplysningskontoret for kjøtt og egg) er en konstruksjon som er finansiert av norske bønder for å løfte produktene nettopp fra disse dyktige norske bøndene, det vil si norsk kjøtt og egg. Basta!

Er det økt import vegetarfolket ønsker? Skal man kutte norsk matproduksjon basert på dyr? Hva slags matregime er det egentlig disse menneskene ønsker seg? Skal animalske produkter rett og slett forbys både i reklamen og i butikkhyllene?

I stedet for å betrakte planteetere (dyr som blir til sunn og god menneskemat)

som de største helse- og økovanandalene, er det kanskje på tide å begynne å verdsette deres fortrinn. Dyrenes evne til å forvandle uspiselig gress til proteiner av høy kvalitet i form av kjøtt og melk bør sees på som en gave, ja et stykke magi som tradisjonelle bønder gjennom hundrevis av år har visst å verdsette.

Fedriften har omformet landskapet på måter som har gjort det vakrere, mer tilgjengelig og med større artsmangfold. Mange av Norges vakre landskap er avhengig av beiting for å bevare sin skjønnhet. Matvalgene våre skaper de landskapene vi ønsker og som er i pakt med opprinnelsen.

Når Matprat, på vegne av den norske bonden, forsøker å fortelle det norske folk nettopp om fortrinnene det norske kjøttet har, blir dette misforstått. I en tid der importkjøtt har vist seg å skape salmonella-trøbbel for mange bedrifter som benytter seg av utenlandske råvarer, burde man hylle norsk klimavennlig kjøttproduksjon.

Men når prinsippene blir viktigere enn realitetene, må man ty til juks. Veldig synd for den gode debatten og det sluttresultat alle ønsker: Nemlig gode, trygge og sunne jordbruksprodukter, animalske så vel som vegetariske.

Per A. Sleipnes

KJØTT & EGGPRODUSENTEN

ANSVARLIG REDAKTØR

Per A. Sleipnes
TELEFON OSLO: 23 24 44 70
MOBIL: 922 47 917
E-POST: pas@kjottbransjen.no

POSTADRESSE

Østensjøveien 39/41
0667 Oslo

BESØKSADRESSE

Østensjøveien 39/41
4. etasje
0667 Oslo

DESIGN/LAYOUT

Morten Hernæs
07 Media
MOBIL: 916 98 412
E-POST: morten.hernaes@07.no
Aurveien 14
1930 Aurskog

TRYKK

07 Media

TRYKT
I NORGE
NO - 1470

ANNONSER

A2media AS
Hilde Holtekjølen
MOBIL: 901 27 006
E-POST: hilde@a2media.no
WEB: www.a2media.no

ABONNEMENTSERVICE

Kjøttbransjen
c/o Media Digital
Postboks 424 Sentrum
0103 Oslo

Driftige Hallingdalbønder
satser på smågris i purkering

Knut Aalton og kona Christine Aalton legger ned mye arbeid i grisefjaset.

FOTO: PER A. SLEIPNES

FS Finans – et springbrett til en enklere hverdag i fjøset

Fjøssystemer kan hjelpe deg med finansiering. Med «FS Finans» tilbyr vi fordelaktige leasingavtaler på alle relevante produkter. Eksempel er nye og brukte Lely melkeroboter, Lely Discovery, Lely Collector, Lely Juno og BvL kompaktmikser. Vår løsning gir deg enkelt tilbud og aksept på leasing der og da, så spør våre selgere om et tilbud.

FS Finans er et samarbeid mellom Fjøssystemer Gruppen, Sparebank 1 Finans Østlandet og Sparebank 1 SR-Bank.

www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no

Jordbruksforhandlinger under uvante forhold

■ BJØRN-OLE JUUL-HANSEN ■ ■ ADM- DIREKTØR , KJØTT- OG FJØRFEBRANSJENS LANDSFORBUND

Når staten og bondelagene møtes til årets jordbruksforhandlinger, skjer det under uvante forhold. Ikke bare styrer koronasituasjonen, med restriksjoner, hvordan forhandlingene kan foregå, men etter over et år med koronatiltak har vi fått en svært uvanlig markedsituasjon. Det er tomt på reguleringslagrene. Det er i praksis knapphet på alle kjøttslag – bare egg er det nok av. Forbrukere, dagligvarekjedene og foredlingsindustrien sukker tungt og «krever» mer norsk produksjon kjappst mulig. Selv for kylling som har en produksjonssyklus fra egg til forbrukerklar vare på 7,5 til ti uker har det vært importbehov for å dekke etterspørselen.

Så lenge koronasituasjonen

fortsetter er det ingen utsikter til overproduksjon. Eggmarkedet er det eneste unntaket som kan tendere til litt for mye, men det gjenstår å se.

Spørsmålet vi alle stiller oss er jo om koronasituasjonen også har medført varige endringer i handlevanene til forbrukeren og en langsiktig, økt avsetning av norske kjøtt- og eggprodukter. I praksis; vil grensehandelen reduseres og vil nordmenn reise mindre til utlandet på ferie i forhold til før koronaen? Sommeren 2020 antydte SSB at gjennom sommer og høst var det ca. to prosent flere personer i Norge enn normalt for tiden pga. reiserestriksjonene. Sânt betyr mye for konsumet av norske varer.

I juni 2020 ble campingplassen på Morokulien, 200 meter fra svenskegrensa,

sprenghull av bobiler og andre turister som ventet på at det skulle bli midnatt og de kunne reise over grensa for å handle. Når folk blir spurt på gata hva de gleder seg mest til når pandemiene er over, er svarene stort sett «å klemme» og «å reise».

Alle er vi opptatt av at samfunnet skal å komme tilbake til en normal situasjon så raskt som mulig. Folk flest ønsker å kunne gjøre det de har lyst til, er vant til og i tillegg kunne gjøre nye, spennende ting uten at Bent Høie eller andre står der med pekefingeren.

Vi som jobber aktivt i verdikjeden for norsk mat må selvsagt gjøre alt vi kan for å bevare forbrukerens interesse for norsk landbruk- og matproduksjon også etter pandemien. Det er mange gode, kjente og viktige argumenter vi kan bruke. Men det betyr ikke nødvendigvis at det er lett å få befolkningen til å handle deretter.

Fra før har vi mer enn nok kunnskap om hvor mye overproduksjon koster norske bønder. Reduseres etterspørselen etter

norske landbruksprodukter til «før-pandemi-nivå» utover høsten vil vi igjen sannsynligvis se gryende overproduksjon i flere sektorer.

KLF er i sitt innspill til jordbruksoppgjøret derfor opptatt av at avtalepartene bruker situasjon for tilrettelegging for langsiktig tillit og at landbruket skal har god inntektsutvikling, fremfor å skape forventninger om kortsiktige høye prisnivåer og en inntektsutvikling som kan tilrettelegge for overproduksjon.

For å lykkes må avtalepartene i år styrke landbrukets mulighet til i fellesskap å møte de sektorovergripende utfordringene som kommer med full tyngde. Særlig gjelder det klima, bærekraft, dyrevelferd, og helse- og ernæring. Kjøtt- og eggsektoren er avhengig av at det gis gode svar og løsninger på disse utfordringene. Uten nødvendig kunnskap og tillit i hele verdikjeden helt frem til forbruker, er det fare for at markedet for kjøtt og egg raskt kan bli vesentlig mindre enn i dag. Det skal vi i fellesskap jobbe for å unngå for enhver pris!

– Så lenge koronasituasjonen fortsetter er det ingen utsikter til overproduksjon.

Jermin leverer tilskuddsfôr og spesialfôr til storfe, småfe, gris, hest, fjærte og andre dyr. Våre vitamin- og mineralblandinger er optimert for at dine dyr skal holde seg friske og yte optimalt.

TE: 40 80 82 30
www.jermin.no

VÅRKAMPANJE RØYKDESINFEKSJON!

-50%
RABATT

-30%
RABATT

**Dokumentert effektiv
røykdesinfeksjon mot
sopp/mugg, bakterier og virus**

Lavendel Hygiene AS
– vi beskytter dine verdier

Ring 918 75 656

sk@lavendelhygiene.no

www.lavendelhygiene.no

Leverer mer enn 4000 smågris pr. år som satellitt

I løpet av de nær ni årene Hallingdal-bonde Knut Aalton har vært satellitt i purkeringen til Furuseth Slakteri, har han levert rundt 35 000 smågris til andre svineprodusenter tilsluttet Dal-slakteriet. Et imponerende antall og i tillegg er han en av de aller beste satellittene i denne purkeringen.

■ PER A. SLEIPNES

Vi snakker om en særdeles garvet og erfaren bonde fra Bromma i Hallingdal som driver sin virksomhet sammen med kona Christine Aalton. De siste to årene har de to ligget på topp 10 på Norsvin sin liste over de beste satellitter i purkering. Imponerende!

Startet tidlig

Og det startet grytidlig for bonden fra Hallingdal. Aalton var faktisk bare 12 år gammel da han etablerte egen gårdsdrift. Bakgrunnen var en tragisk hendelse i familien der Aaltons far omkom i en bilulykke. Da var Knut bare 14 dager gammel. Men etter som faren drev gården som hadde vært i familiens eie, ønsket Aalton å satse så raskt dette var praktisk mulig.

– Da jeg startet som 12 åring var det selvsagt i liten skala, men jeg ønsket å følge i min far og bestefars fotspor. Det at jeg kunne ta fatt så tidlig, skyldes mye assistanse fra familien og innleid hjelp. På den tiden dreide det seg svært mye om skogsarbeid og det var først noen år senere, da jeg begynte med småfe på gården, at det ble fart i sakene. Jeg kombinerte med snekkeryrket, men det ble i det lange løp for strevsomt. Etter at jeg ble en del av purkeringen til Furuseth, har det vært fullt trykk på framføring av smågris. Den rollen er jeg svært komfortabel med, sier Knut Aalton.

Ti satellitter

– Fortell litt om din rolle som satellitt i denne purkeringen?

– I norsk målestokk er dette en nokså stor purkering med 450 årspurker og ti satellitter. Harald og Anne-Lena Furuseth, som eier og driver navet, har hele tiden

vært framoverlente og dyktige drivere. Purkeringen ble etablert i 2012 og jeg ble raskt med som satellitt. Min jobb i purkeringen er å levere smågris til andre Furuseth-produsenter utenfor purkeringen som leverer slaktegris til Dal. Det innebærer at mine smågris går herfra når de er i overkant av 30 kilo. Mitt motto som produsent er at godt grisehold og god behandling av dyrene, lønner seg på alle måter. Uten fokus på dyrevelferd og god dyrehelse, vil man aldri oppnå lønnsomhet og gode resultater i denne bransjen, understreker Knut Aalton.

Knut Aalton var faktisk bare 12 år gammel da han startet med gårdsdrift.

53 purker

I hans smågrisproduksjon snakker vi om i gjennomsnitt 14 avvente grisunger pr. purke. Purkene, 53 i tallet, leies av navet og byttes ut hver åttende uke. Det betyr at de går tilbake til navet og så får Aalton ny forsyning annenhver måned. På spørsmål om denne stadige forflyttingen av purker kan være en trussel mot dyrevelferd, er Bromma-bonden helt klar og tydelig.

– Nei, dette trives purkene med. Furuseth har flinke og rolige livdyrsjåfører og i samarbeid med Dal-slakteriet går det fint å flytte dyr inn og ut av fjøset. Jeg opplever meg selv som flink til å tolke dyrenes signaler og her er jeg ikke i tvil. Purkene stresser ikke og får gå i sitt eget tempo av og på bilen som frakter dem.

Musiker på fritiden

I tillegg til jobben som smågrisprodusent, er Aalton også hobbymusiker og han har etter hvert skaffet seg høy status som gitarist i bandet Hillman Hunters. Og snart er et album med egenproduserte låter klart for utgivelse. Som svinebonde leter han hele tiden med lys og lyfter etter forbedringsområder. Han er nøye på detaljer og den egenskapen danner grunnlag for gode resultater, ikke

bare i musikken, men også i yrket som bonde.

Alt knyttet til virksomheten i grisehuset evalueres grundig hele tiden for å kunne finne nye områder å forbedre den daglige driften på. Litt som å øve på musikk hvor en hele tiden finpusser de små detaljene.

100 dekar

Gården han driver sammen med kona, er på rundt 100 dekar dyrket mark. Dessuten

2000 mål skog. Grisehuset som sto ferdig så sent som i 2012, er på 1100 kvadratmeter og består av to avdelinger med 54 fødebin-ger i hver avdeling. Sammen med sin kone begynte han for alvor med gris i 2013 da det nye grisehuset stod ferdig. Fra navet i purke-lingen, kommer det nye purker hver åttende uke og hver avdeling har alt inn og alt ut.

– Det er fint å få ting i system og det er enkelt å oppsummere hvordan det har gått

Svinebonden fra Bromma er musiker ved siden av.

Grisehuset sto ferdig
så sent som i 2012.

med de enkelte puljene. Nå om dagene er det nesten et «velferdsproblem» at smågrisene blir for store ved salg, men det er selvsagt alltid punkter en kan gjøre bedre, sier Aalton.

‘Learning by doing’

Han har sterkt fokus på rett fôring, klima og ikke minst sysselsetting i grisehuset.

Jeg har hatt en svært bratt læringskurve, ettersom jeg nærmest ble kastet inn i dette rett etter at jeg startet opp med gris. Men jeg føler selv at jeg har lært mens veien har blitt til. Tilbakemeldingen både fra Furuseth og mine kollegaer som mottar smågris fra meg, tyder i hvert fall på at jeg gjør mye riktig, påpeker den nokså beskjedne Bromma-bonden

Smågrisen til Hadeland

Og daglig leder ved Furuseth AS, Harald Furuseth, støtter helhjertet opp om den beskrivelsen.

– Knut er blant våre dyktigste satellitter både når det gjelder antall avvente, jevn vekst og generell kvalitet på smågrisen. Her er det kontroll og kvalitet i alle ledd og ingenting er overlatt til tilfeldighetene. Smågrisen hans går fast til en slaktegrisprodusent på Hadeland som er godt fornøyd med jobben som gjøres, fastslår Harald Furuseth.

Kona Christine Aalton legger ned mye arbeid i grise fjøset.

Krevende jobb

– *Hvordan er det å drive som svineprodusent i Hallingdal anno 2021 med pandemi som bakteppe?*

– Selvsagt krevende, men vi er så heldige her i dalen at vi samarbeider godt. Vi er i dag tre svineprodusenter, en Nortura-leverandør på Geilo og en Fatland-leverandør på Ål, i tillegg til meg. Vi diskuterer mye sammen

og motiverer hverandre til å bli bedre. Det hjelper på i en nokså krevende hverdag. Og så er selvsagt oppfølgingen fra Furuseth og den input vi får herfra av uvurderlig betydning, avslutter Knut Aalton som ber oss nevne at Oscar Brundtland hos Furuseth er og har vært en god sparringpartner når det er ting som Aalton enten vil endre på eller justere.

Den Stolte Hane er markedsleder på kylling i Norge, og en av Norges ledende eggprodusenter. Vi utvikler, produserer, selger og markedsfører egg og kylling. Vi er en del av Scandi Standard, Nordens største kyllingprodusent med virksomheter i Sverige, Danmark, Norge, Finland og Irland. Våre sterkeste merkevarer er Den Stolte Hane, Vestfold Fugl, Kronfågel, Danpo, Ivars, Naapurin Maalaikana, Chicky World og Manor Farm. Til sammen er vi ca. 3.000 medarbeidere og har en omsetning på nærmere åtte milliarder. Les mer på www.scandistandard.com og

www.denstoltehane.no

DEN STOLTE HANE VOKSER PÅ EGG OG VI SØKER STOLTE EGGPRODUSENTER

Er du eggprodusent og kan tenke deg å levere egg til oss?
Konkurransedyktige betingelser.

Ta kontakt for en uforpliktende prat:

Erik Nielsen, 472 71 270,
erik.nielsen@denstoltehane.no

2654 bønder sparte penger på driftskredittordningen

Driftskreditt er viktig for norske bønder. I 2020 var 2654 bønder med i den private driftskredittordningen som Finans Norge og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF) har sammen.

– Ved utgangen av året var utlånet på 706 millioner kroner. Beparelsene bøndene oppnår fordi bankene og 34 bedrifter, som kjøper varer fra bøndene, i fellesskap garanterer for tap, er mange millioner kroner, sier Bjørn-Ole Juul-Hansen, administrerende direktør i Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund.

Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund er opptatt av god økonomi hos bøndene. Allerede i 1968 etablerte organisasjonen sammen med

Finans Norge Driftskredittordningen – Privat.

– Hensikten var å sikre best mulig betingelser på driftskreditten til bøndene. Løsningen ble at bankene og varemottakerne garanterte for halvparten hver av eventuelle tap. Og KLF gikk inn som ettergarantist for tapet dersom ikke varemottaker var i stand til å innfri det, sier Juul-Hansen. Han forteller at Norkorn og Q-meierne har koblet seg på ordningen slik at deres varemottakere også nyter godt av de gunstige betingelsene.

I 2020 benyttet 2654 bønder seg av ordningen. Ved årsskiftet ble det garantert for 1,8 milliarder kroner i driftskreditt, men faktisk kredittbeløp var 706 millioner kroner. På samme tidspunktet hadde 1100 bønder til sammen 318 millioner stående som positiv saldo i Driftskredittordningen – Privat.

– Tallene viser riktignok et øyeblikksbilde, men det underbygger at bønder flest har god styring på egen økonomi. At tapssakene i ordningen er svært få, peker i samme retning. I 2020 ble det bare registrert en sak. Når vi vet at økonomien i flere produksjoner gjerne skulle vært bedre, er det lett å bli imponert over den norske bondestanden også på dette området, avslutter Juul-Hansen.

GODKALVEN

Drikkeautomat til lam

- Tysk kvalitet fra Holm & Laue
- 4 smokker
- For inntil 100 lam
- Kobles til kaldt vann
- Tilsett kun melkepulver
- Med eller uten vaskeprogram

Bestill nå for levering i tide til lammingen

10% kampanje-rabatt på 5 første bestillinger

Tel. 908 26 618 www.godkalven.no

FØSEN AS

TOTALLEVERANDØR AV OLJE

Tid for oljeskift?

VÅRKAMPANJE
olje og filter
april-mai

Hydraulikkolje 32/46	fra kr. 16,50 pr.l.
Motorolje E9/E7/CK-4	fra kr. 28,90 pr.l.
Motorolje 15W-40 E7/CI-4	fra kr. 21,90 pr.l.
Motorolje 10W-40 E7/CI-4	fra kr. 27,90 pr.l.
Monograde SAE 10W	fra kr. 22,50 pr.l.
Girolje 80W-90 GL-5	fra kr. 31,50 pr.l.
Universal 10W-30	fra kr. 24,90 pr.l.
Sagkjedeolje	fra kr. 18,50 pr.l.
Transmisjonsolje	fra kr. 26,50 pr.l.
Kjølevæske	fra kr. 23,90 pr.l.

NYHET! Vi forhandler filtre til alle kjøretøy. Prisgunstige filtre av topp kvalitet. Gode priser også på fett, batteri, AdBlue, industriolje, spylevæske etc.

Rimelig/gratis frakt hele landet!

Telefon: 47 96 47 92 / 47 96 47 03

E-post: post@fosen-as.no Web: www.fosen-as.no

Priseks. gjelder fat og er eks. mva. og miljøavgift.

Med forbehold om sluttsoilte produkter

Mange bønder er ensomme og mer isolert

Isolasjon, ensomhet og psykiske utfordringer. Det har blitt hverdagen for mange norske bønder under pandemien.

Det er en undersøkelse Sentio har gjort for Frende Forsikring som avdekker dette. Til sammen 1000 personer som jobber i landbrukssektoren har svart på undersøkelsen til Frende. Blant tilbakemeldingene som går igjen er at pandemien «begrenser det sosiale nettverket», «gir mindre kontakt med folk», «jeg er mer alene» og at det er «mentalt utfordrende».

Forsterker ensomhetsfølelse

– Mange jobber alene eller sammen med familien. Nå fører muterte virus og kraftige geografiske nedstengninger til enda mer sosial isolasjon også utenfor jobb, sier Øystein Øren, som er produksjef med ansvar for landbruk i Frende Forsikring. Han mener koronatiltakene forsterker følelsen av ensomhet.

Krevende tider

Også landets største og viktigste bondeorganisasjon er klar over utfordringene norske bønder står overfor i de krevende tidene vi nå er inne i.

– Streng restriksjoner begrenser mye både faglig og sosialt for bøndene, sier Astrid Solberg, som er organisasjonssjef og beredskapsansvarlig i Norges Bondelag.

Færre treffpunkter

– De som driver alene, jobber alene. Når de ikke kan møte andre i samme situasjon blir de isolert, og går glipp av treffpunkter de ellers ville hatt med kolleger i samme næring. Mange har også litt ulik erfaring med digitale møter, men hopper i det etter beste evne, sier Øren i Frende.

Andre kommentarer handler om frykt for å bli syk som eier av en enkeltpersonsbedrift og at de opplever færre fysiske møter enn vanlig.

Ensformige arbeidsdager

– Vi merker at folk er lei pandemilivet nå. Mange som hadde det vanskelig fra før har fått det enda vanskeligere. Sosial isolasjon og bekymringer for fremtiden går igjen, sier psykolog ved Sense PKT, Jøri Horverak.

Hun nevner også ensformige arbeidsdager, manglende motivasjon, slitasje og stressrelaterte utfordringer som noe av det vi sliter med om dagen.

– *Hvordan kan norske bønder håndtere de negative tankene?*

– Åpenhet om hvordan vi har det er som oftest en fin inngang til forståelse, gode samtaler, aksept, ideer og tilpassede løsninger. Men hvis du sitter fast i vanskelige tanker og

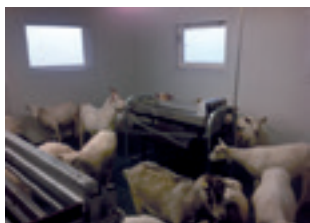
Øystein Øren, produksjef med ansvar for landbruk i Frende Forsikring.

følelser for lenge er det lurt å oppsøke hjelp til finne strategier som hjelper deg inn på et bedre og triveligere spor. Ofte er det overraskende små justeringer som skal til, sier Jøri Horverak.

Må se framover

I tunge tider er det viktig å se framover.

– Forhåpentligvis vil frykt og ensomhet som mange norske bønder kjenner på avta når vi får stadig flere vaksiner og gode resultater. Vi er alle i samme båt og må hjelpe hverandre over kneika. Forhåpentlig er vi i gang med oppløpssiden av det som har vært en lang maraton, sier Øystein Øren i Frende Forsikring. ■■■

PLASTPLATER, DET SMARTE VALGET

Plastplater til alle formål.
PP og PE plast

- melkerom ► egnet til alle dyreslag
- tekniske rom ► upåvirket av fukt og skitt
- våtrom ► enkle å holde rene/vaske
- husdyrrom ► lette å bearbeide/montere

Stort utvalg av lagerførte varer i Norge.
Tykkelse 1,5–42 mm

-10% PÅ HEL PALL

1735 Varteig • 918 45 004
ole@bergerud-gaard.no • www.bergerud-gaard.no

Melkeprodusent
Ole Bjørnås, Rindal

GEA Monobox R9500. Bedre for dyra. Bedre for bonden.

Genialt at melkeroboten kan skille ut enkeltspener

GEA Monobox R9500 med mastittsensor avslører betennelser eller andre uregelmessigheter i enkeltspener. Det gir mulighet for å skille ut melka fra den dårlige spenen og sende bare kvalitetsmelka fra de øvrige spenene til tanken, noe som viser godt igjen på melkemengden.

Bjørnås har også merket at GEA Monobox R9500 gir skånsom utmelking. Det har ikke vært et eneste tilfelle av jurbetennelse siden roboten ble tatt i bruk sommeren 2017.

– Få har gjort mer enn bonden i klimasammenheng

– Med tanke på en fortsatt bærekraftig norsk matproduksjon er det avgjørende at politikerne forstår at det er få som har gjort mer enn den norske bonden når det gjelder å redusere i klimautslipp pr. produsert enhet.

Det er fagdirektør i Animalia, Ola Nafstad (bildet), som sier dette. Han konstaterer at vi her i landet produserer stadig mer mat med mindre klimautslipp. Nafstad påpeker at siden 1990, da offisielle måltall for nasjonale klimagassutslipp startet, har utslippene

fra jordbrukssektoren gått ned med seks prosent. I samme periode har den samlede produksjonen i jordbruket økt med i underkant av 20 prosent målt på energibasis og korrigert for at det har vært en økning i fôrimporten i perioden.

Vesentlig produksjonsøkning

– En vesentlig del av produksjonsøkningen har kommet innenfor svin- og kyllingkjøtt, men også produksjonen av storfe- og lamme- kjøtt har økt litt i perioden. Totalproduksjonen av melk har gått noe ned i samme periode. Ser vi det i et enda lengre tidsperspektiv, blir tendensen enda tydeligere. Det høyeste utslippet av klimagasser hadde jordbruks-

sektoren ved inngangen til 2. verdenskrig. Storfepopulasjonen var i 1939 65 prosent større enn i dag og antall melkekyr fire ganger høyere enn i dag. Det ga en storfekjøttproduksjon på noe over halvparten av dagens og en samla mjølkeproduksjon på om lag 80 prosent av dagens produksjon. Det er med andre ord få næringer som kan vise til en tilsvarende reduksjon i utslipp pr. produsert enhet, understreker Ola Nafstad.

Store muligheter

Regjeringens mål i klimameldingen om ti prosent reduksjon i klimagassutslipp fra jordbrukssektoren i perioden 2020–2030 mener Nafstad er realistiske, og det er realistisk å

oppnå dette gjennom å fortsette og forsterke den utviklingen vi har hatt.

– Summen av økt kunnskap og forskningen generelt, moderne husdyravl, stadig riktigere føring og ulike tekniske innovasjoner har gitt resultater fram til i dag og har et stort potensial også i fortsettelsen. Brukes disse verktøyene målrettet for lavere klimagassutslipp er mulighetene enda større. Det er vist blant annet i landbrukets klimaplan der reduserte utslipp kombinert med å opprettholde matproduksjon på norske ressurser er et hovedprinsipp, fastslår Animalia-direktøren.

Kryptisk

På tross av dette er hovedgrepet i klimameldingen for å få ned klimagassutslippene fra jordbrukssektoren redusert nasjonal matproduksjon. Mer enn 75 prosent av reduksjonen av klimagassutslipp i jordbrukssektoren fram til 2030 foreslår regjeringen å oppnå ved redusert nasjonal matproduksjon. Eller som det mer kryptisk står i stortingsmeldingen: «utslippsreduksjonar som følge av regjeringsarbeidet med forbruksendringar».

– Dette står i skarp kontrast til regjerin-

gens framstilling utad om at jordbruksdelen av klimameldinga bygger på landbrukets klimaplan. Stortingsmeldingen omtaler landbrukets klimaplan, men den bygger ikke på den. De store tiltakene for å møte krav om reduserte utslipp hentes ikke derfra, poengterer Nafstad.

Har stort potensial

Oversatt til praktisk politikk betyr stortingsmeldingen i stor grad at husdyrproduksjon basert på norske ressurser erstattes med importerte planteprodukter. Norsk planteproduksjon har potensial til å øke, men i liten grad med planter som ernæringsmessig kan erstatte kjøtt som proteinkilde. Uansett er norsk planteproduksjon sterkt eksponert for konkurranse fra import – ett forhold som det som oftest hoppes over i debatten og som stortingsmeldingen heller ikke berører.

10 000 arbeidsplasser kan gå tapt

– Utslippsreduksjoner basert på forbruksendringer og redusert produksjon i den størrelsesorden regjeringen legger til grunn i meldingen betyr en reduksjon i forbruket av rødt kjøtt på om lag 20 prosent pr. person i

2030. Det betyr igjen at et areal på om lag to millioner dekar dyrket jord går ut av produksjon, at selvforsyningsgraden faller med mer enn tre prosentpoeng og tap av nærmere 10 000 arbeidsplasser i løpet av de kommende ti årene. Dersom samme tilnærming legges til grunn for å møte Norges økende klimaforpliktelser fram mot 2050 vil konsekvensen for norsk matproduksjon, selvforsyning og matsikkerhet raskt bli svært store, avslutter fagdirektør Ola Nafstad. ■■■

SLANGESPREDERUTSTYR GIR GOD ØKONOMI!

- Markedets kanskje mest moderne konstruksjon.
- Irsk kvalitet med glimrende galvanisering.
- Hydraulisk fordeler med riflede kniver.
- Pumper, tromler og slange i førsteklasses kvalitet.
- Lavt marktrykk som gir lite jordpakking.
- Gunstige tilskuddsordninger i hele Norge.

Grønt Maskin AS
Ordfører Utnes vei 19
1580 Rygge
Tlf. +47 69 22 53 00
post@grontmaskin.no
www.grontmaskin.no

GRØNT MASKIN
– en del av Felleskjøpet

Femti år med Charolais på Toten

Det begynte med et tilfeldig traktorkjøp – nå har Lunna gård hatt reinrasede Charolais-dyr i over 50 år. Olav Rognerud er tredje generasjon som satser på rasen.

■ GEORG MATHISEN

Han har Norges eldste Charolais-besetning. – Bestefar begynte å inseminere på melkeku i 1965. I 2019 hadde vi hatt renraset i femti år, forteller Olav Rognerud.

Årets ammekuprodusent

For jubileumsåret fikk han prisen for årets ammekuprodusent. Tredje generasjon på Toten-gården avvente 92 kilo kalv pr. 100 kilo årsku i jubileumsåret. – Jeg har nok ikke klart å holde den. Det har gått ned litt, sier han.

– 2019 var et rart år. Tørkesommeren slo ut på hvordan du føret. Det ble brukt litt ekstra kraftfôr for å kompensere, fastslår han.

Olav Rognerud er opptatt av å følge med på føringen og resultatene av den. – Jeg har prøvd å gjøre litt forsøk for å se hvordan de vokser, hvor mye de spiser og hva det koster. Det er inspirerende og interessant, sier han.

– På kjøtt og ammeku får du ikke målt resultater slik som i melkeproduksjonen. Da må du veie dyrene for å se hvor godt du gjør det, fastslår Rognerud. Han skjønner at ikke alle er interesserte i å prøve og veie på samme måten. – Men jeg synes det er moro å se hva vi kan få til. Det er alltid mulig å forbedre seg. Da må en ha litt fakta før en vet om en skal prøve noe annet eller ikke.

Tilfeldig start

Det var ganske så tilfeldig at Lunna ble en av de fem gårdene som importerte de første renrasede Charolais-dyrene til Norge i 1969.

Olav Rognerud er tredje generasjon – i over 50 år har Lunna på Østre Toten hatt renrasede Charolais.

TIL VENSTRE: Hvert år er det rundt 80 kalvinger på Lunna.

TIL HØYRE: Vårkalvene går på beite rundt gården når det blir grønt. Kyrne som skal kalve om høsten, derimot, har Olav Rognerud begynt å sende på utmarksbeite i Toten allmenning lodd nr. 1.

– Bestefar byttet mye traktor. Han kjøpte MF35 nummer 1000 i Norge. Så fikk han tur til Royal Smithfield Show i England. Der så han Charolais og falt for den, forteller han.

Mens bestefar Erling valgte noe nytt, er sønnesønn Olav født inn i det. – Jeg har ikke valgt rase, men jeg er godt fornøyd med den. Alle rasene er gode, men de har litt forskjellige egenskaper som du også må tilpasse den driften og de ressursene som du har, peker han på.

Passer på Toten

– Charolais er en rase som trenger mer fôr og har potensial til å vokse mer. På grunn av at vi ligger på Toten og har forholdsvis godt jordsmonn, kan vi ha en rase som yter mer, men som også krever litt mer, konstaterer Rognerud. Lunna har rundt 650 mål dyrket mark. Han har korn på om lag 200. Det var også en fordel da tørken rammet i 2019: Gode kornavlinger årene før gjorde at han ikke var på bunnen da smellen kom.

Han inseminerer selv, og de siste årene har han eksperimentert med kalving og utmarksbeite. – Noen av de lettere rasene tåler litt bedre å gå på utmark med litt dårligere fôr, fastslår han. Men han har funnet en løsning for sin egen besetning, også. De som kalver om våren, går på beite rundt gården. Dem som kalver om høsten, kjører han på almenningsbeite.

Da han fikk prisen fra Tyr som årets ammekuprodusent, avvente Olav Rognerud 92 kilo kalv pr. 100 kilo årsku.

– Da kan de fø seg selv, for da behøver de ikke å ha melkeproduksjon i tillegg. Jeg har bare gjort det i to år, men jeg er veldig fornøyd med det, sier Rognerud, som gjerne vil utnytte utmarksressursen enda mer.

445 kilo

Han leverer til Furuset. – Levende ligger de oftest på sju til ni hundre kilo. Gjennomsnittlig slaktevekt nå siste runden var 445 kilo. Da slakter vi ut på 14,5 måneder i snitt, forteller han.

Olav Rognerud har drevet Lunna i snart sju år. Faren Hans er fremdeles med for fullt. Selv har han sønner på 13 og 12 og en datter på sju år. – De vet hva dette er, og de er med og hjelper til. Jeg tror ikke det er noen

fare med annet enn at noen tar over, men det er tidlig ennå. De skal få prøve litt annet, også – det er viktig å få andre erfaringer, fastslår han.

Selv er han utdannet tømrer og arbeidet med det i seks år før han tok over. Det kan bli godt å ta med seg senere, også: Han har ennå tre år igjen før han fyller 40 og er klar på at han må slippe til ungene før han blir pensjonist.

Fremover håper han å forbedre seg og lære enda mer om grovfôr. – Jeg prøver å finne en god måte å høste bra fôr til den produksjonen som jeg har og utnytte den jordveien som jeg har. Det er inspirerende at man må jobbe litt for å forbedre seg hele tiden, sier Olav Rognerud. ■■■

Stadig færre sauer og lam

Årsstatistikken i Sauekontrollen viser at antall sauebesetninger og søyer i Norge går nedover. I 2020 var det 600 besetninger og 56 000 færre søyer sammenlignet med 2018. Dette til tross for at søyetallet gikk noe opp igjen i 2020 etter et rekordlavt nivå i 2019.

– Det lave søyetallet i 2019 har antagelig sammenheng med tørkesommeren i 2018 og at det ble beholdt færre avlsdyr påfølgende vinter som følge av begrenset tilgang på fôr. I 2020 var drøye 39 prosent av landets sauebesetninger og i overkant av 52 prosent av landets søyer registrert i Sauekontrollen per 1. mars. Andelen medlemsbesetninger er relativt stabil, mens søyeandelen øker litt hvert år, sier Mina Klaseie, spesialrådgiver i Sauekontrollen.

Innlandet hadde høyest oppslutning om Sauekontrollen med 55 prosent av besetningene, deretter fulgte Viken med 49 prosent av besetningene. Besetningsstørrelsene er i 2020 tilbake på 2018-nivå med 66 søyer pr.

besetning som landsgjennomsnitt, mens de som er medlem av Sauekontrollen i gjennomsnitt har 88 søyer hver.

Sen vår i fjor

– Flere steder i landet var det en sen vår, og det gjorde at mange måtte utsette slipp på fjellbeite på grunn av store snømengder i fjellet. Lammene var i gjennomsnitt seks dager eldre ved slipp på utmark/fjell enn hva de normalt pleier å være (46 dager i 2020, normalt rundt 40 dager). Tilveksten på lammene fra fødsel til vårveiling ble noe lavere i 2020, med 332 g/dag. I 2019 var tilveksten 344 g/dag. Utover sommeren var tilveksten veldig

god, og hele sesongen sett over ett endte lammene opp med tilnærmet lik tilvekst fra fødsel til høst som i 2019, fastslår Klaseie.

Bedre tilvekst

Utvikling de siste 20 årene viser ellers at lammetaillet var lavt, så økte det noe på tidlig 2000-tallet, men har de siste årene gått noe ned igjen. Det henger mest sannsynlig sammen med redusert vektlegging på høyt lammetail i saueavl. Tilveksten på lamma fra fødsel og fram til veiling og avvenning på høsten blir bedre og bedre. Noen få gram forbedret tilvekst pr. lam pr. dag utgjør mange kilo høstvekt for alle lam på landsbasis. ■■■

Mina Klaseie,
spesialrådgiver i Sauekontrollen.

Mørt kvalitetskjøtt fra lokale bønder i Agder

JENS EIDE

Din lokale slakter

LILLESAND • SØRLANDET

www.slaktereide.no

Flere unge søker seg inn på landbruks- og matutdanning

Totalt 206 800 ungdommer har i år søkt seg til videregående opplæring i offentlig skole og lærebedrift. Utdanningsprogrammene Natur og Restaurant og matfag har begge hatt en liten økning fra i fjor. Tilsammen har 3118 søkt restaurant- og matfag vg1 og vg2.

– Det er gledelig at det er omtrent like mange jenter som gutter som vel landbruksfagene. Landbruket i framtida treng flere unge med agronomikompetanse og teknologiske evner, særlig med tanke på klimaendringene og endra produksjonsforhold, seier landbruks- og matminister Olaug Bollestad.

Både naturbruk Vg1, Vg2 skogbruk og Vg3 landbruk har hatt en vekst i tallet på søkere. Søkertallene viser at omtrent like mange jenter som gutter søker seg til Vg1 naturbruk og videre til landbruk og gartner (Vg2) og Vg3 Landbruk. Når det gjelder læ-

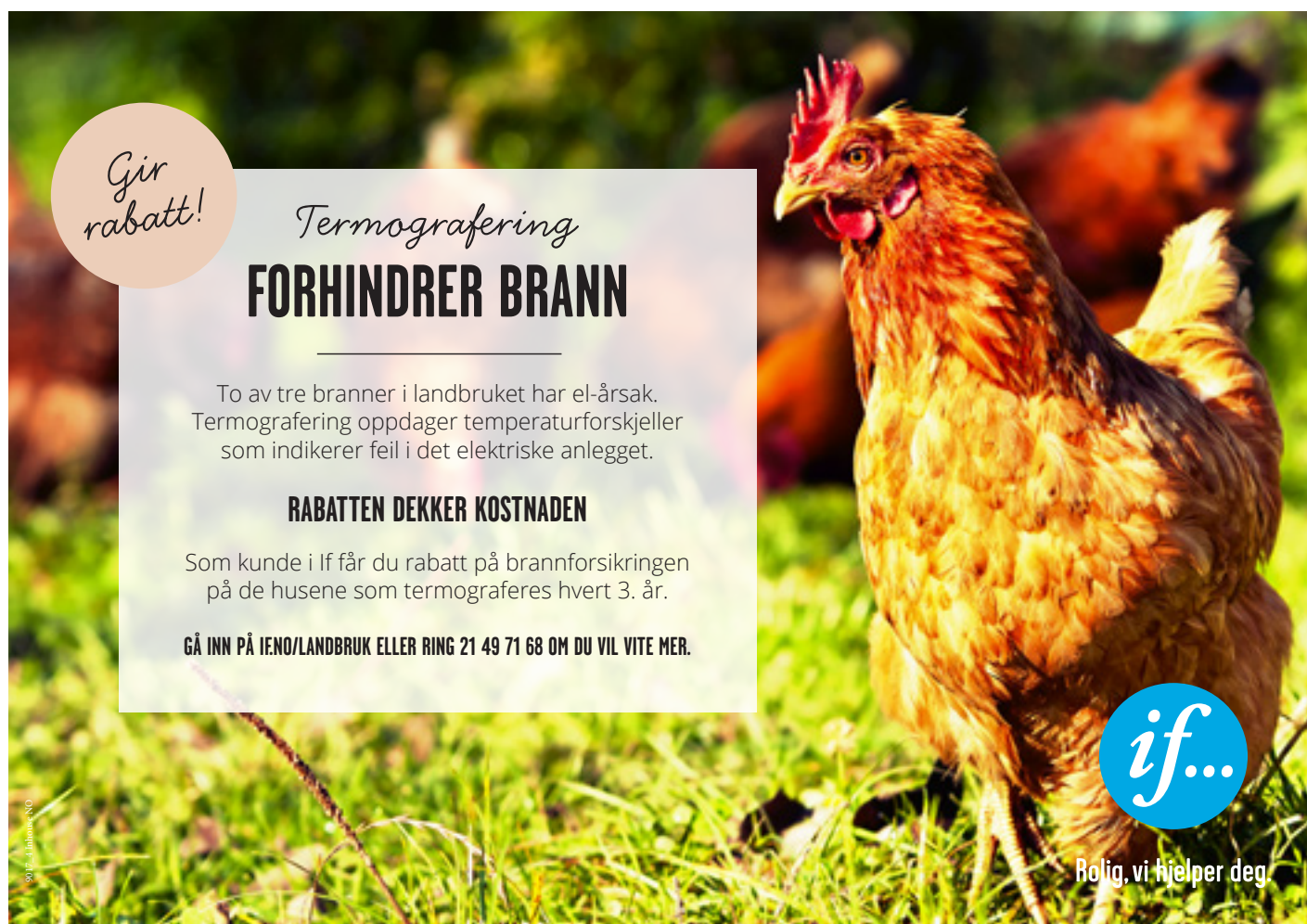
refagene hestefaget og hovslagerfaget er over 90 prosent av søkerne jenter. Omtrent 85 prosent av dem som søker seg til skogbruk (Vg2) og skogfaget er gutter.

Norge ligger langt framme i bruk og utvikling av landbruksteknologi. For 50 år siden produserte én bonde mat til 6,5 personer. I dag kan én bonde produsere mat til 61 personer. Ny teknologi og kunnskap har bidratt til økt produksjon og reduserte kostnader.

Et bredt sammensatt utvalg overleverte rapporten *Uten fagarbeidere – ingen matnasjon* til landbruks- og matminister Olaug Bol-

lestad i februar. Rapporten viser at søkningen til restaurant- og matfag er halvert siden 2000 og hvilke utfordringer som må håndteres for å øke rekrutteringa. Utvalget tilrår totalt 24 tiltak for at flere unge menneske skal velge mat- og måltidsbransjen som karriereveg.

– Vi trenger dyktige og engasjerte fagarbeidere for å nå målet om å gjøre Norge til en matnasjon innen 2030. Det er derfor viktig å øke rekrutteringen til mat- og måltidsbransjen for å sikre tilstrekkelig tilgang på arbeidskraft og kompetanse, sier landbruks- og matminister Olaug Bollestad. ■■■

Gir
rabatt!

Termografering
FORHINDRER BRANN

To av tre branner i landbruket har el-årsak.
Termografering oppdager temperaturforskjeller
som indikerer feil i det elektriske anlegget.

RABATTEN DEKKER KOSTNADEN

Som kunde i If får du rabatt på brannforsikringen
på de husene som termograferes hvert 3. år.

GA INN PÅ IF.NO/LANDBRUK ELLER RING 21 49 71 68 OM DU VIL VITE MER.

Rolig, vi hjelper deg

Ny teknologi skal hjelpe norske saue- og geitebønder

Droner kan på sikt bidra til å gjøre hverdagen enklere for saue- og geitebønder.

Småfenæringa er en viktig del av landbruket i mange europeiske land, også i Norge. Nå skal europeiske forskere, i samarbeid med næringa, se nærmere på hvordan ny teknologi kan bidra til bedre dyrevelferd hos sau og geit.

Viktig kulturbærer

Saue- og geitenæringa legger beslag på store arealer og er en viktig kulturbærer. Den har

imidertid mindre økonomiske muskler enn andre husdyrnæringar. Dermed har teknologiutviklinga man har sett i storfenæringa og landbruket for øvrig, i mindre grad kommet saue- og geitebøndene til nytte.

Mange utfordringer

– I Norge har vi gode forutsetninger for å ivareta både god dyrehelse og velferd, forteller NIBIO-forsker Lise Grøva. Det stilles krav til oppstalling og stell i inneførringsperioden, og når sommeren kommer slippes to millioner sau og geit på beite i utmarka. Det er i utgangspunktet mye god dyrehelse og velferd for dyr på beite i utmarka, men vi

har utfordringer med infeksjonssykdommer, tap til rovdyr, og at årsak til tap av lam i stor grad ikke har dokumentert årsak.

Høye tap

Mange sauer blir borte og dør, uten at vi vet helt hva som skjer. Debatten går heftig og både gårdbrukere, forbrukere og forvaltning etterspør mer detaljert kunnskap. Det er viktig å vite hva som skjer i tid og sted for å kunne sette inn riktig tiltak. Høye tap er dessverre ikke forenlig med god dyrevelferd.

Nye forretningsmodeller

To nye EU-prosjekter, TechCare og Sm@RT,

Droner kan på sikt komme til å overvåke lam og sau på beite.

ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX

**GJØDSELPUMPER
FOR ENHVER
DRITTJOBB!**

**Ekstrautstyr!
Trådløs
fjernstyring!**

Sidemontert lastestativ for type T-2 VV og T-2 Kombi

Ole G
Nord-Varhaug & Co a-s
Produsent til norske bønder siden 1938

Telefon 51 79 35 50
www.jaerbu.no

skal gjøre digital teknologi tilgjengelig for småfæneringa. Teknologien skal tilpasses sau og geit, både når det gjelder pris og utforming. Ulike produkter skal testes og videreutvikles. Deretter skal man se på ulike forretningsmodeller og hvordan produktene kan komme småfe og gardbrukerne til gode.

Bedre dyrevelferd

Det første forskerne skal gjøre er imidlertid å identifisere de viktigste utfordringene for dyrevelferden i de ulike landene. Målet er at ny teknologi skal bidra til bedre dyrevelferd, men også gjøre hverdagen enklere for saue- og geitebøndene.

– Sammen med våre europeiske partnere skal vi gjennomføre nasjonale- og internasjonale workshops. Dessuten skal vi etablere

demonstrasjonsgårder og diskusjonsgrupper. Vi skal vise gode eksempler og lage relevant informasjonsmateriell (f.eks. videofilmer) om bruk av teknologi i småfæneringen, sier NIBIO-forskeren.

Nasjonalt nettverk

For at prosjektene skal lykkes er forskerne avhengige av et godt samarbeid med ulike deler av småfæneringen.

– Prosjektene må oppleves relevante og ha god forankring i næringa. Derfor ønsker vi å etablere et nasjonalt nettverk bestående av ulike aktører i verdikjeden, herunder både gårdbrukere, bondeorganisasjoner, næringsliv og teknologibedrifter. Vi har allerede hatt ett digitalt informasjonsmøte, men det er fortsatt mulig å melde sin interesse for å delta.

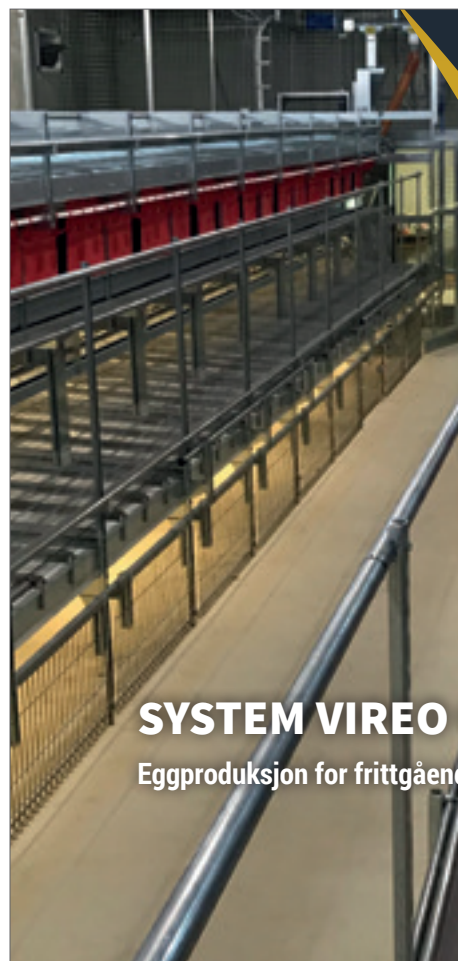
Virtuelle gjerder

Norge og Skottland har kommet ganske langt når det gjelder teknologi knyttet til ekstensive driftsopplegg med dyr på beite i utmarka. Det gjelder f.eks. bruk av droner, GPS-sporing, dødsvarslere og virtuelle gjerder. Andre land har fokusert mer på det som skjer inne i fjøset. De har bl.a. tatt i bruk ultralyd og videoovervåking på flere områder, samt sensorer for overvåking av helse. Det ligger mange muligheter, det er bare fantasien som setter grenser.

Et annet aspekt er at ny teknologi kanskje kan virke positivt når det gjelder å rekruttere ungdom inn i sau- og geitenæringen.

Økt teknologisk kompetanse kreves

NIBIO har tidligere pekt på hvordan kompetansebehovet generelt i landbruket vil endre seg i årene som kommer. Ny teknologi vil bidra til å ta landbruket inn i en mer moderne framtid som gir mer kontroll i alle ledd. Presisjonsjordbruk og presisjonskogbruk, robotisering og digitalisering vil prege alle leddene i verdikjedene. Det vil kreve økt teknologisk kompetanse, evne til å kombinere flere fagområder, og en helhetlig forståelse. ■■■

Vi gjør komplette skreddersydde fasiliteter etter dine behov.

Made in Sweden!

PÅ TIDE Å OPPGRADERE ANLEGGET?

Victorssons mange modeller av Vireo Open gjør at vi kan optimalisere anlegget for eksisterende eller nye hus.

Vi sørger også for at hele anlegget stilles inn korrekt med hensyn til belysning, ventilasjon og øvrig automatisering.

Vi tilbyr også utstyr og reservedeler fra våre følgende ledende leverandører:

Lubing • Roxell • AH Meyer/Pulsfort • Hato
Munters • Skov • Mach-C

Jan Johansson, salgssjef
T: +46 (0)340-657 596
victorssonpoultry.se

SYSTEM VIREO OPEN
Eggproduksjon for frittgående høner

VICTORSSON
POULTRY

Helikopterpilot, eggbonde og ammekuprodusent

Han selger årlig et tyvetalls livdyr av kjøttferasen Limousine til Fatland og andre bønder på Jæren og han leverer dessuten 2,9 millioner egg, de aller fleste til Meling AS. I tillegg er han helikopterflyger (redningshelikopter) og bidrar til å trygg alle som ferdes på hav og fjell i denne delen av kongeriket. Snakk om å spille på mange strenger!

■ PER A. SLEIPNES

Disse mordyrene sørger for 20 kalvinger i året.

Helt ute ved jærkysten på Vigrestad finner vi gården til Espen Jellestad. Stavnheim gård er navnet og den er på 126 dekar dyrket jord. Sammen med kona Linda, har Jellestad rundt 50 storfe med smått og stort. I tillegg til 7500 høner. Han bodde i USA da han og kona overtok svigerfarsgården og flyttet tilbake i 2000. Det var et riktig valg, skal vi tro Espen Jellestad.

– Den beslutningen var god. Det har selv sagt til tider vært utfordrende, men med god planlegging og koordinering, har vi klart å få sving på dette, sier den svært sympatiske Vigrestad-mannen.

Limousine Unik

Gården omsetter for ca. tre millioner kroner og både Espen og kona har sivile jobber i tillegg til gårdsdriften. Dessuten er Jellestad le-

der i foreningen Limousine Unik i regi av Fatland. Han er klar på at den driftskombinasjonen han og familien har landet på, er nettopp unik og ikke minst bærekraftig.

– Limousine Unik er premium-satsingen til Fatland og den er jeg stolt og glad for å være med på. Som limousine-avler er det å levere livdyr av topp kvalitet til andre bønder, for meg et privilegium. Ikke bare er dette et godt bidrag til andre kollegaers produsentøkonomi, jeg finner det svært tilfredsstillende for egen del å avle fram gode avlsdyr. Men fortsatt er det eggproduksjonen som er gårdens viktigste inntektskilde, fastslår den driftige Vigrestad-bonden.

Får god avlastning

Som helikopterpilot er det praktisk med tanke på gårdsdriften at Espen Jellestad job-

Eggbonde Espen Jellestad på Vigrestad har unik havsutsikt fra huset sitt.

I dunken på bildet til venstre, befinner det seg semin fra ulike premieokser i hele Europa, sier Espen Jellestad.

ber sju dager i strekk for så å ha sju dager fri. Friperiodene går med til fulle dager i fjøsene og ikke minst engasjementet i styret til Limousin Unik. De ukene han er ute på jobb som pilot, er det svigerfar og eldstedatteren Erika på 19 år som tar ansvar og legger ned mye arbeid i gårdsdriften.

– Det at vi får så god avlastning er helt vesentlig for å klare dette. I tillegg til bistand fra nær familie, har jeg en ung nabogutt som jobber her nokså regelmessig. Han gjør en kjempejobb og er virkelig dedikert til gårdsarbeid, sier Jellestad.

Nytt fjøs i 2018

Det var for seks år siden at han byttet kjøtferase til Limousin. Tre år senere tok han i bruk nytt fjøs og det har gjort det både enklere og mer interessant å drive med ammekyr. Etter å ha benyttet okse før, ble det i forbindelse med rasebyttet bestemt å satse kun på inseminering. Ved hjelp av Heattime

aktivitetsmåler og godt vante kyr, som i beitesongen er innom fjøset for å meske seg med kraftfôr, er det enklere å be kyrne hjem for inseminering når det er tid for det.

20 kalvinger pr. år

– I forbindelse med livdyrsatsingen, har vi kjøpt kalver fra diverse utenlandske og norske seminokser (eliteokser). Kjøp og salg skjer gjerne via Facebook og selvsagt også gjennom Fatlands egne kanaler. Jeg opplever det som både trygt og praktisk å ha en aktør som Fatland i ryggen. Her får jeg den støtten som er nødvendig. Vi har i dag ca. 20 kalvinger pr. år og de fleste kalvene blir solgt som livdyr når de er rundt ett år gamle. Om de ikke passer som livdyr av ulike årsaker, slaktes de som Limousine Unik. Vi er stolte produsenter av Limousine og kanskje enda mer stolte av at nettopp Limousine Unik er å finne på menyen på flere topprestauranter i Rogaland, sier Espen Jellestad.

Full egg-konsesjon

– *Hva med eggproduksjonen på gården? Hvordan legger du opp denne?*

– Eggproduksjon her på gården er veldig

Eggproduksjonen er den viktigste inntektskilden på Stavnheim gård.

automatisert på alle måter og er den viktigste inntektskilden samlet sett. Vi har full konsesjon (160 tonn) og leverer årlig 140 tonn til Melings eggpakkeri. Dessuten selger vi en hel del egg til mer eller mindre faste

småkunder her i området og en bedrift som R. Skretting kjøper f.eks. årlig 150 000 egg fra oss. For meg er det viktig at produkter fra Stavnheim gård går til et så bredt spekter av kunder som mulig, sier Espen Jellestad. ■■■

PRODUSERT I LOFOTEN!

Lokale kjøttvarer i nærbutikken bygger på lokale råvarer. Å levere slakt til Horns Slakteri er «et naturlig valg»

Hvis

- ➔ gode betingelser
- ➔ god service
- ➔ rask tilbakemelding
- ➔ rask levering
- ➔ fleksibilitet
- ➔ rådgivning

er viktig for deg...

...prøv en leveranse til oss, og vi skal gjøre det vi kan for at du skal bli fornøyd!

FURUSETH

2072 Dal | www.furuseth.no | E-post: furuseth@furuseth.no | Tlf: 63 97 70 10

Ny veterinær til KLF i juni

Emilie Oldervik blir den nye spesialveterinæren for svin, etter at Karl Kristian Kongsted har blitt ansatt i Felleskjøpet. Oldervik kommer fra Norges Pelsdyrslag, og vil jobbe tett både med medlemsslakteriene og deres produsenter.

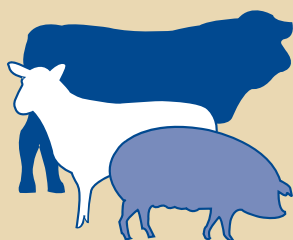
På spørsmål om hvorfor hun nå bytter ut pels med kjøtt og egg, og hvorfor hun ønsker å jobbe i bransjeorganisasjonen for de norske frittstående kjøtt- og fjørfebedriftene, er hun krystallklar:

Emilie Oldervik blir den nye spesialveterinæren for svin i KLF.

Er du opptatt av god service og konkurranse-dyktige priser?

Lever i så fall dine slaktedyr til oss

SLAKTHUSET

EIDSMO DULLUM AS

www.slakthuset.no post@slakthuset.no 970 60 970

Spennende jobb i KLF

– Det å jobbe opp mot slakteriene og deres produsenter, og samtidig få jobbe videre med dyrevelferd, blir svært givende. Det skjer mye spennende på velferdsfeltet i alle produksjonsledd, og det gjør denne stillingen i KLF ekstra spennende. – Jeg tror jeg tar med meg mye nyttig erfaring inn i KLF. Å tenke dyrehelse og velferd på både besetnings- og individnivå er en viktig faktor innenfor alt hold av produksjonsdyr, og noe jeg brenner for, sier Emilie Oldervik.

Studier i Tyskland

Hun har studiebakgrunn fra Tyskland og Norge. Hun har også studert dyrevelferd og husdyrfag, og holder på å avslutte en MBA med masteroppgave innen dyrevelferd.

De siste årene har hun hatt ansvar for Helsetjenesten for pelsdyr, og er vant til kontakt med produsenter, veterinærer, fôrprodusenter og myndigheter.

– I tillegg tar jeg med meg mye erfaring på faglig rådgiving, utvikling og oppfølging av dyrevelferdsprogrammer og protokoller, politisk og organisatorisk arbeid, samt arbeid med offentlige myndigheter og andre eksterne aktører.

Fornøyd KLF-direktør

Bjørn-Ole Juul-Hansen, adm. dir. i KLF, er svært fornøyd med ansettelsen og ønsker den nyansatte velkommen til kjøtt- og fjørfebransjen.

– KLF kommer til å legge opp ett grundig introduksjonsløp, slik at Emilie Oldervik raskt kan tilegne seg kompetansen som medlemmene etterspør, spesielt for svineområdet. Arbeid med Helsetjenesten for svin og Hampshiresatsingen i ScanPig blir sentrale arbeidsområder for henne, sier Juul-Hansen.

Fokus på dyrevelferd

Med ansettelsen av Emilie Oldervik ønsker KLF å øke kapasitet og innsatsen på dyrevelferdsområdet.

– Fokus på god dyrevelferd har økt i hele verdikjeden. Bransjen har i fellesskap snart rullet ut omfattende dyrevelferdsprogram for alle dyreslag, og Emilie skal nå følge arbeidet med programmene tett, sier Juul-Hansen. Han trekker frem at hun var sentral i arbeidet med å etablere et helt nytt dyrevelferdsprogram for pelsdyr i sin forrige jobb, og har fulgt opp pelsdyrnæringens sertifiseringsprogram FarmSert og det internasjonale sertifiseringsprogrammet WelFur.

– Må tenke bredt

På spørsmålet om hva den nye KLF-veterinæren oppfatter som god dyrevelferd, påpeker hun at det er et stort tema, og at det etter hvert finnes mange definisjoner på hva god velferd egentlig er.

– For meg handler dyrevelferd blant annet om hvordan dyra opplever sin situasjon og hvordan de påvirkes av og mestrer miljøet de lever i. Når det er sagt, så er det svært mye som påvirker velferden til dyra. Man bør tenke bredt, og ikke minst; forskningsbasert. Man blir heller aldri ferdig med velferdsarbeidet.

Glad i kjøtt

Vi ønsket svar på om den nyansatte veterinæren er glad i mat, og om hun har noen kjøttpreferanser.

– Jeg er veldig glad i matlaging og kobler godt av med kokkelering. Favorittretter er nok fredagstacoen, men jeg setter også pris på en god indisk kylling korma eller en perfekt stekt indrefilet med godt tilbehør. Og for ikke å glemme juleribba, avslutter Emilie Oldervik.

NY SYKLON MODELL!

HELLAND SILO

Funksjonell og solid fôrsilo som gir jevn fôr kvalitet!

- Syklon med lufting og jevn påfylling
- Jevn tømning med «Først inn - Først ut» funksjon
- Justerbar utmatingskule til fôrs kruer.
- Siloer fra 4 – 48m³
- Ulike fôrs kruer til riktig bruk!
- Nivå måling på mobil
- Norsk produsert for Norske forhold

Norsk kvalitet, det lønner seg!

www.helland-silo.no

Uro og misnøye blant Norturas dyrebilsjåfører

Norturas håndtering av og kommunikasjon med dyrebilsjåfører i Midt- Norge, vekker reaksjoner. En av selskapets aller mest erfarne sjåfører i denne delen av landet, har nå kuttet alle bånd med selskapet.

■ PER A. SLEIPNES

Dyrebilsjåfør Odd Arne Rikardsen har arbeidet for Bøndenes Salgslag og Nortura-systemet siden sommeren 1982. I februar sluttet han i frustrasjon og skuffelse over måten Nortura behandler dyrebilsjåfører i Midt Norge på.

– Bonden blir taperen

– Nok var nok! Jeg var kommet til et punkt der jeg ikke lenger var i stand til å stå i det. Jeg har over tid sett at respekten for oss dyrebilsjåfører og det yrket vi utfører, har blitt satt på stadig flere prøver. Og til sjuende og sist er det bonden det går ut over. Dyrebilsjå-

føren har tradisjonelt vært ansett som en verdifull medarbeider og en viktig faktor for å få til best resultat i bedriften/konsernet. Hvor er det blitt av denne kulturen? Mitt selskap, Namdal Dyretransport, har i hovedsak kjørt til Malvik med storfe og småfe og her har arbeidsforholdene blitt gradvis dårligere på de rundt ti årene fabrikken har vært i drift, sier Rikardsen.

Mye usikkerhet

– *Hva er det du som dyrebilsjåfør reagerer på ved Norturas håndtering av dere?*

– Det er mye, men jeg kan jo nevne dette

med mottak av slaktedyr som kritisk i så måte. Her er Nortura enerådende i vårt område, og det virker som om sentrale personer i mottaket er mest opptatt av å finne feil og mangler. Det være seg ankomsttidspunkt, kjøresedler, egenmeldinger på dyr, på sjåfør, bilene, etc. Tidligere var det en opptur å komme til slakteriet med dyr i lasten, nå har det blitt en påkjenning. Vi er hele tiden usikre på hva de skal finne av avvik. Dette gjelder tilnærmet alle dyrebilsjåførene, uavhengig av selskap, sier den rutinerte dyrebilsjåføren fra Namsos som understreker at HMS er tatt opp gjentatte ganger uten respons.

Nortura får kritikk for dårlig behandling av sine dyrebilsjåfører. FOTO: BONDEBLADET

Halve lass

– Men du har vel forståelse for at Nortura ønsker å få ned kostnader i forbindelse med inntransport av dyr?

– Ja, selvsagt har jeg det. Men da er det et paradoks at dyrebilene kjører rundt i Midt-Norge halvfulle.

Hvorfor blir ikke transportørene og planleggerne tatt med på råd? Hvorfor blir ikke alle bilene satt opp med fulle lass, samt planlagt samlasting, slik at bilene går med fulle lass hver dag? På den bilen jeg kjørte, kunne vi ha spart over 50 vogntog-lass. Dette ble over 30 000 kilometer i 2020. Det tilsvarer opp mot en million kroner spart i året, hevder Odd Arne Rikardsen.

Stor skuffelse

Han peker på at skuffelsen er stor over framgangsmåten til Nortura i forbindelse med prosessen der alle eksisterende transportører fikk sagt opp alle kontrakter, slik at Lillehammer-selskapet Litra fikk oppdraget med å frakte dyr inn til slakteriet Kjøttkonsernet har også sitt eget selskap, Notra AS, og målsettingen er å effektivisere og optimalisere inntransporten.

Kraftige kostnadskutt

Rikardsen tror ikke «spissingen» av transporten av dyr inn til slakteriet i Malvik, blir så lønnsomt som Nortura selv kalkulerer med. Det er nemlig et mål for Nortura å kutte 30 prosent av kostnadene ved inntransport de nærmeste årene.

– Etter høstsesongen 2020, med Notra som planleggere, er det lite som tyder på at innsparinger vil komme. Mitt inntrykk er at det aldri har vært så dårlig koordinering av biler og kapasitet. Namdalingene laster på Nordlands-grensa og kjører til Malvik, og Notra-bilene laster rett nord for Stjørdal/Steinkjer-området og kjører til Bjerka, med

tilnærmet like lass. Dette er ikke et engangstilfelle, det har skjedd mange ganger utover høsten og på nyåret. Hvor er dyrevelferden og økonomien i dette, spør Rikardsen?

– Hvilke planer har du nå?

– Jeg har fått flere jobbtillbud, bl.a. fra private slakterier i Midt-Norge, men jeg har ennå ikke tatt stilling til hva jeg gjør videre. Men transport av dyr er det jeg kan og ønsker å fortsette med, avslutter Odd Arne Rikardsen.

Korona-usikkerhet

Har du forståelse for at dyrebilsjåfører i Midt-Norge føler seg dårlig behandlet av Nortura, kommunikasjonssjef Mari Hagerup?

– Uforutsigbarheten som koronasituasjonen har medført, gjør at det oppstår situasjoner der vi ikke alltid kan gjennomføre inntransport slik vi planlegger og ønsker. Strengt smitteverntiltak har begrenset tilgang til fasiliteter og møter både for sjåfører og andre ansatte, understreker Hagerup.

Kostnadsbesparelser

Hun presiserer at Nortura gjennomfører en større endring av inntransporten for å redusere en stor kostnadspost.

– Dette er innsparinger som i sin helhet skal komme bonden til gode og ikke gå utover servicen til bonden. Både Nortura, Notra og transportselskapene har nå inngått en avtale som gir et godt utgangspunkt for at vi sammen med transportselskapene skal klare levere på konkrete mål om kostnadsbesparelser i inntransportstrategien.

– Ser du for deg at Notra og Litra på sikt skal overta all dyretransport i Midt-Norge?

– Vi kommenterer ikke interne saker eller forholdet til våre forretningspartnere. ■■■

Mari Hagerup, kommunikasjonssjef i Nortura. FOTO: NORTURA

Serigstad Agri AS - fra eng til förbrett

GP-serien

MP-serien

OneTouch Feeder
Automatisert föringslösning

Vi har frontstativ og syreustyr du trenger til slotten!

www.serigstad.no
ordre@serigstad.no | 46854665

Forskning gir mer klimavennlig gardsdrift

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB), viser at klimagassutslippene fra jordbruket gikk ned med 0,9 prosent fra 2018 til 2019. Dette tilsvarer 37,5 tusen tonn CO₂-ekvivalenter. Forskning er grunnleggende for omstilling til et mer bærekraftig jordbruk med lavere utslipp av klimagasser.

Å få redusert klimagassutslippene har vært prioritert, både i jordbruksoppkjøret og gjennom Landbruks- og matdepartementet sine bevilgninger til forskning de siste årene. En ny undersøkelse viser at bøndene allerede er godt i gang med klimatiltak på egen gard.

Oppdatert kunnskap

Regjeringen la i januar fram klimameldingen. Klimaendringene og krav om klimakutt i jordbruket gjør at matproduksjonen må bygge på ny og oppdatert kunnskap. I tillegg til kunnskap som gjør oss i stand til å tilpasse produksjonen til et endra klima, er forskning og innovasjon nødvendig for å legge til rette

for et bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.

– Å få redusert klimagassutslippene fra jordbruket er en prioritert oppgave, og vi er på rett veg. Forskning og teknologiutvikling vil gi viktige bidrag til ytterligere utslippskutt i tida som kjem, sier landbruks- og matminister Olaug Bollestad.

Lovende resultat

Klimatilpasset og bærekraftig matproduksjon har stått sentralt i Landbruks- og matdepartementet sine prioriteringer på forskningsområdet de senere årene, og det er finansiert flere prosjekter med lovende resultater for en mer klimavennlig produksjon av mat.

Prosjektet CLIMPLEMENT, som blir ledet av Forskingsinstituttet Ruralis, skal finne ut hva som muliggjør klimagassreduserende tiltak på gårdsnivå. Målet er å utvikle og formidle kunnskap som bidrar til at utslippsreduserende og mer kostnadseffektive driftsmodeller kan bli gjennomført. Prosjektet omfatter videreutvikling av rådgivingstjenester og utdanningsprogram om klimavennlig gardsdrift.

Økonomisk lønnsomt for bonden

Innledende analyser viser at over 50 prosent av bøndene allerede har gjennomført, eller planlegger å gjennomføre, ett eller flere av de følgende tiltakene: presisjonsspredning av husdyrgjødsel, forbedring av grovfôr og forbedret drenering. Felles for disse tiltakene er at de i tillegg til å redusere klimagassutslippene, er økonomisk lønnsomme for bonden. En viktig forutsetning for bøndene når det gjelder innføring av relevante tiltak, er at tiltakene lar seg kombinere med den allerede etablerte driften.

Tidligere gjennomførte undersøkelser viser at kombinasjonen av økonomisk premiering, forskriftsendring og lokal medvirkning i form av rådgiving fra kommune og fylkesmann, samt involvering av lokale bondelag, har vært nødvendig for å oppnå de resultatene en ønsker.

Prosjektet skal være ferdig i 2022. ■■■

Driftige bønder skaper de beste råvarene. Det betaler vi godt for.

Prima Jæren er stolte over å levere det ypperste norske kjøttprodusenter kan produsere. Å alltid tilby kun det beste er en edel kunst, og vi klarer det med hjelp fra våre dyktige underleverandører. Vi legger mye tid og krefter i å samarbeide med kvalitetsbevisste gårdseiere, og Norges beste kjøttprodusenter finner man på Vestlandet. Dette er et frieri til kremen av lokale bønder: Saueholdere! Storfeprodusenter! Griserøktere!

Stadig nye kunder oppdager våre fantastiske råvarer, og gleden rundt middagsbordet skal komme bonden til gode. Vi belønner kvalitet. Ikke bare med gode ord, men med klingende mynt.

Prima Slakt as har vært best på totaløkonomi for bonden de siste ti årene, og slik vil det alltid være. Bli med på laget, og kontakt oss i dag:

Tilførselsleder Gris.

Eli Ann Fardal
46797168 : eli.ann@prima.as

Tilførselsleder Småfe.

Leif Håkon Korsbø
92828420 : leif@prima.as

Tilførselsleder Storfe.

Magnar Sandanger
48114525 : magnar@prima.as

Prosjekt skal kartlegge gener for dobbelmuskulatur hos storfe

Det har lenge vært enighet i husdyrnæringen i Norge om ikke å benytte raser med såkalt dobbelmuskulatur. Likevel finnes det dyr som er bærere av slike genvarianter.

■ **HELLE RØER**
■ **PROSJEKTLEDER I ANIMALIA**

Næringen har nå satt i gang et prosjekt for å kartlegge omfanget hos storfe og vil etablere systemer for å avdekke disse genvariantene på slakteriene.

På 1990-tallet hadde bilder av Belgisk blå en avskrekkende effekt både på norske bønder og forbrukere. Likevel er det registrert en økende interesse for å importere s æd av dyr som er bærere av en type gener som finnes hos både Belgisk blå og noen andre raser. Disse genene kan importeres, og de kan krysses inn storfepopulasjonen slik at de ikke nødvendigvis er mulig å oppdage av den som kjøper kalv eller ved mottak til slakteri.

Økt kjøttfylde

Motivasjonen for å krysse inn disse genvariantene er at de gir økt kjøttfylde og gjør det mulig å oppnå høyere klassifiseringsresultater på slakt – noe som gir bonden en økonomisk gevinst.

Det har vært utbredt enighet i Norge om at dette ikke er en ønskelig retning å gå. Idet det oppstår utfordringer rundt dyrevelferd på grunn av muskelfylden, regner næringen med at også forbrukerne vil reagere negativt.

Norges Bondelag, Animalia, Geno, Norges Bonde- og Småbrukarlag, Nortura, KLF og Tyr har jobbet sammen i en arbeidsgruppe for å diskutere hvordan dette kan håndteres.

Disruptive gener

Tyr har et formelt vedtak om en nullvisjon og gjennomfører allerede gentesting for disruptive gener i sitt avlsarbeid.

Belgisk blå

Arbeidsgruppa er også enige om en nullvisjon for de uønskede genvariantene og har vedtatt å gjennomføre et pilotprosjekt for å kartlegge omfanget av disruptive gener hos storfe i dagens populasjon. Det skal også etablere systemer som er tilpasset slakteriene for å avdekke uønsket genetikk. Pilotprosjektet ledes av Animalia. Målet er å ha systemer på plass for at slakteriene har mulighet til å innføre en lik håndtering av slakt med uønsket genetikk fra 2025.

Gram Agri strekkfilm

Ditt kostnadseffektive alternativ!

75 cm x 1500 m, 25 my
Hvit farge, plasthylse
Gode strekkegenskaper, punktstyrke og klebeegenskaper.
Gode egenskaper til både rundballer og firkantballer.

Vi leverer også rundballenett, bredfilm og bindegarn

Kontakt våre
forhandlere for mer info!

Tommen Gram

One of Norway's leading packaging suppliers

(N)+47 69 81 55 10
ordre.tgf@bewitg.com
tommen.no

Ask utvider kraftig Blir størst i Norge på økologisk spekemat

Ask Gård Foredling AS utvider produksjonsanlegget med 1000 kvadratmeter og når nybygget står ferdig i juni, flytter bedriften inn i nytt produksjonsbygg som er spesialdesignet for produksjon av italiensk spekemat.

■ PER A. SLEIPNES

For tredje gang på seks år bygger ASK nye lokaler. Bedriften ble etablert i et 24 kvadratmeter stort stabbur, som noen måneder senere ble til et 160 kvadratmeter nybygg, som igjen ble til 210 kvadratmeter året etter.

– Nå tar vi i litt mer og bygger et nybygg på 1000 kvadratmeter. Investeringen er på 20 millioner kroner. Dette inkluderer en tomt på 4,8 mål så vi kan bygge ut senere om det skulle bli behov. Vi får en kapasitet på 300 tonn spekemat og blir med det Norges største øko-

logiske spekematprodusent. Samtidig vil vi satse på lokale bønder og jobber tett med noen bønder her på Hadeland, forteller gründer og daglig leder Kristoffer Evang. Hadeland-bedriften ble for øvrig nylig medlem i KLF.

Mer effektiv produksjon

Evang, som selv lærte seg å produsere spekepølser via filmer på YouTube, fastslår at det ligger mye planlegging og tankevirksomhet bak denne satsingen.

– Poenget er å balansere størrelse med produktkvalitet. Vi har brukt mye tid på å finne ut hvordan det nye anlegget skal utformes for å få en så effektiv produksjon av spekepølse som overhodet mulig – uten at det går på bekostning av kvalitet.

Ask har siden sin spede begynnelse i 2014 hatt tre kjerneverdier (core values): bærekraftig produksjon, godt håndverk og dyrevelferd.

– Disse tre verdiene har vært med oss hele veien, og er en guide i våre veivalg. Fra drift

Mer salamiproduksjon
etter utvidelsen.

Daglig leder Kristoffer Evang har opplevde en voldsom utvikling i bedriften han etablerte for seks år siden.

basert på egne sauer, til å handle inn noen griser fra Ramme gård til nå å samarbeide med fem-seks bønder på økologiske råvarer. Sammen med Jens Eide AS og Kolonihagen (Rema 1000) har vi utviklet et fantastisk samarbeid der vi sammen utnytter hele verdikjeden på grisen. Vi er ett av svært få samarbeidskonsept der det ikke er noe restprodukt igjen på lager. Praktisk talt alt på grisen benyttes. Dette er både givende og den mest bærekraftige måten å drive på, fastslår Kristoffer Evang.

Fra 0 til 11 millioner

I løpet av de vel seks årene Hadeland-bedriften har holdt på, har omsetningen økt fra 0 til 11 millioner kroner. Tilnærmingen til produktutvalg har vært styrt av det forbruker vil ha. Nemlig en spekesnabb av topp kvalitet. De siste årene har bedriften, til stor frustrasjon for Evang & Co. Ikke klart å levere nok varer hverken til Horeca-markedet eller til dagligvaremarkedet. ASK-pølsene finnes nå i 160 Meny butikker, og rundt 350 delikatessebutikker over hele landet, samt mange restauranter.

– Vi har hatt en utrolig spennende og utfordrende reise i disse oppstartsårene. Be-

driften har fått mye skryt og mottatt både nasjonale og internasjonale priser for produktene. Dette er selvsagt både gøy og utrolig gjevt. Nå gleder vi oss endelig til å kunne levere de volumene som bestilles. Siste åtte måneder har vi ligget på 50 prosent leveringskapasitet og har måttet si nei til alle nye kunder. Nå har vi brukt masse tid på å planlegge for vekst, i form av systemer, merkevarebygging og produktinnovasjon. Vi gleder oss stort til å kunne produsere enda bedre produkter, sier Evang, som nå skal installere topp moderne klimarom fra Fessman med total kapasitet på 120 vogner over tre rom.

Jobber tett med bønder

– *Hva med nye produkter? Noen du vil trekke fram?*

– Flere nye produkter ligger i pipeline, men jeg vil ikke rope noe nå. Men jeg kan vel si så mye som at vi kommer til å jobbe litt bredere enn hva vi har gjort til nå, og at slicet salami kommer til å være noe av det vi satser hardt på fremover.

Nytt fra høsten er også egen linje på lokal frilandsgris, der Evang & Co. samarbeider nært med Olav Lie Nilsen, som tidligere drev

ØKOLOGISK PRODUKSJON

Thorbjørnrud hotell og nå driver Thorbjørnrud Ysteri som grisen bl.a. skal få myse fra.

– Vi ønsker å jobbe tett med bøndene, for både å sikre dyrevelferd, kvalitet og den åpenhet det bidrar til bransjen vår. Vi sikter høyt og tror vi kommer til å være en av de ledende produsentene i Norge på spekemat i løpet ikke altfor mange år. Pris kommer vi ikke til å konkurrere på, men på kvalitet skal vi gi det etablerte en skikkelig fight.

Familiegård

Bedriften på Jevnaker er en del av en familiegård med 150 vinterfødte sauer. Totalarealet er på 230 mål og det er svogeren til Evang som driver gården. Lam og sau fra gården benyttes i produktene som Ask produserer.

– *Hva med distribusjonen? Har dere hånd om denne også?*

– Den har vi satt bort. Vi har ganske enkelt ikke kapasitet til både å produsere og transportere. Dessuten kan vi dekke et langt større område ved å bruke ekstern distributør. Men det koster penger å la andre gjøre denne jobben. Grovt sett «koster» dette 20 prosent av vår bunnlinje. Det har vi måttet kompensere gjennom å øke volumene. Vi lever greit med det, men fett er det ikke, fastslår kjøttgründeren fra Hadeland.

– *Hvorfor kun økologiske produkter? Det hadde vel vært enklere å benytte regulære kjøtt råvarer i produktene?*

– Selvsagt, men vi har ønsket å gjøre det på denne måten. Det økologiske markedet for kjøttprodukter er i klar vekst og pr. i dag er vi alene med økologisk spekemat myntet på dagligvare- og delikatessebutikker. Men jeg innrømmer at råvaretilgangen er utfordrende. Krydder blander vi selv på vår måte. Derfor blir Ask-produktene så særpreget som vi selv ønsker, avslutter Kristoffer Evang. ■■■

Leverer du egg til Den Stolte Hane, Tørresvik Eggpakkeri, Jonas H. Meling, Toten Eggpakkeri eller Roan Eggpakkeri?

KLF tilbyr en sterkt rabattert rådgivingstjeneste, utført av Animalia. Ta kontakt med ditt eggpakkeri hvis du vil vite mer.

Økologisk storfe kan ikke lenger sluttføres innendørs

Fra 2022 kan ikke lenger okser i økologiske besetninger sluttføres innendørs. Dyra må på beite om sommeren eller ha tilgang til luftegård hele livet.

Rapporten beskriver praktiske løsninger for ulike driftsopplegg både for kastrater og oksekalver.

Kastrerte okser

I økologisk produksjon er det et mål at dyra skal ha mulighet til å utøve naturlig atferd. Storfe er et utpreget flokkdyr som naturlig har en synkronisert atferd. Storfe som beiter fritt beveger seg over store områder. Når okser kastreres blir de roligere og enklere å håndtere og kan fint slippes på beite i sommerhalvåret. Kastrerte okser bruker mye tid på beiting når de har mulighet til det. Dette samsvarer med det økologiske rettferdighetsprinsippet som fremhever at dyr skal gis betingelser som sikrer livsutfoldelse og trivsel i samsvar med deres fysiologi og naturlige atferd. Det å gi ukastrerte okser tilgang til luftegård kan også fremme naturlig atferd.

Tilgang til luftegård

I henhold til økologiregelverket skal storfe ha tilgang til beite når forholda tillater det. Unntaket er at okser over ett år skal ha tilgang enten til beite eller til luftegård. Fram til nå har det vært et unntak i regelverket som gjør at okser kunne vært sluttført innendørs, maksimalt en femtedel av dyrets levetid, men ikke over tre måneder. Endringen består i at denne muligheten utfases. Når denne unntaksbestemmelsen fases ut i 2022 og dyra må på beite om sommeren eller ha tilgang til luftegård hele livet, vil dette fremme dyras muligheter for å utøve naturlig atferd.

Vurdert praktiske løsninger

Norsk Landbruksrådgivning og NORSØK har på oppdrag fra Regelverkutvalget for økologisk produksjon sett på hvilke konse-

kvenser dette kan ha for økologisk storfe-kjøttproduksjon og beskrevet og vurdert ulike praktiske løsninger for å imøtekomme endringen i regelverket. De har besøkt gårder som allerede har gode driftsopplegg i samsvar med nytt regelverk og deler deres erfaringer i denne rapporten. Det er beskrevet løsninger for ulike driftssystemer, som melkeproduksjon med oppføring av egne kalver, innkjøpte kalver for oppføring til slakt, kastratproduksjon og oppføring av oksekalver i ammeku produksjon. Plantegninger, beskrivelse og bilder er presentert i rapporten, sammen med kostnadsoverslag.

God dyrevelferd

Ved etablering av luftegårder er det viktig å ta hensyn til grunnforhold og mulighet for gjødselhåndtering slik at luftegården holder seg tørr og rein og at dyra er beskytta mot vær og vind. Utendørs fôringsplass må beskyttes mot nedbør. Liggebåser med madrasser gir god dyrevelferd, det samme gjør binger med halm eller flis som liggeplass. Gjerder, bingeskiller og drivganger må utformes slik at de sikrer både dyra og røkteren. Hvilken produksjonsform som vil være mest

gunstig for den enkelte gård kommer an på ressursgrunnlaget på gården. Prosjektet har belyst at det finnes flere og ulike gode løsninger for å oppfylle økologiregelverket, og at nytt regelverk ikke vil være noe stort hinder for fortsatt økologisk produksjon.

Ti regioner

Innovasjon Norge (INN) gir tilskudd og lån til investeringer i landbruket. Innovasjon Norge er delt inn i ti regioner, og disse har sine egne retningslinjer og prioriteringer for tildeling. Dersom du vurderer ombygging, påbygg eller nybygg kan regionskontoret for INN kontaktes for få eksakt informasjon om regionens prioriteringer og søknadsprosedyre.

Det ble produsert mer økologisk kjøtt både fra fjørfe, gris og storfe i 2020, etter en nedgang året før. Samme utvikling har vi sett for grønnsaker. Produksjonen av økologisk melk økte svakt, mens anvendelsesgraden holder seg stabilt på rundt 58 prosent.

Produksjonen av økologisk korn lå i 2020 litt over fjoråret, da det var en kraftig økning etter tørkesommeren 2018. For første gang siden 2013–2014 ble det også produsert mer matkorn enn fôrkorn. ■■■

Sukker fra skogen blir mat til storfe

Sukker fra norsk tømmer blir framover en viktig ingrediens i kraftfôret til kyr. Verdens første fabrikk som produserer tresukkeret blir bygd i Ryfylke.

Selskapet Norsk Skogsmelasse skal bygge fabrikk som kan stå klar om halvannet år. Fiskå Mølle er hovedeier. Fabrikken kommer til å bruke nærmere 200 000 kubikkmeter tømmer. Det blir den første nyetableringa på 40 år med et så stort forbruk av massevirke i norsk industri.

Mer bærekraftig

– I dag importerer norsk kraftfôrindustri rundt 70 000 tonn sukker fra utlandet. Dette kan snart erstattes med norskprodusert sukker fra skogen. Denne etableringen vil være et viktig steg i retning av en mer bærekraftig produksjon av kjøtt og melk i Norge, sier markedssjef Tommy Nordbø hos kraftfôrprodusenten Fiskå Mølle i Rogaland.

Seig sirup

Prosessen går enkelt forklart ut på å koke treflis under høytrykk. Da blir det utløst en reaksjon som gjør det mulig å skille ut sukkerstoff fra flisa. Resultatet blir en seig sirup (melasse).

Melassen har 60–65 prosent sukkerinnhold og blir brukt i kraftfôret til drøvtyggere. Den er allerede testet på melkekyr i Rogaland.

LMD positive

– Dyra responderer like godt på dette sukkeret som de gjør på det importerte. Resultatet blir tilsvarende importen, sier Nordbø.

Landbruks- og matminister Olaug Bollestad (KrF) mener prosjektet er interessant og spennende.

ILLUSTRASJONSFOTO: COLORBOX

– Hele poenget og verdien av å ha matproduksjon i Norge ligger nettopp i å utnytte mulighetene som ligger i norske naturressurser, sier Bollestad.

Innovasjon Norge har bidratt med om lag 20 millioner kroner i tilskudd til prosjektet.

Driftige bønder skaper de beste råvarene. Det betaler vi godt for.

Prima Jæren er stolte over å levere det ypperste norske kjøttprodusenter kan produsere. Å alltid tilby kun det beste er en edel kunst, og vi klarer det med hjelp fra våre dyktige underleverandører. Vi legger mye tid og krefter i å samarbeide med kvalitetsbevisste gårdseiere, og Norges beste kjøttprodusenter finner man på Vestlandet. Dette er et frieri til kremen av lokale bønder: Saueholdere! Storfeprodusenter! Griserøktere!

Stadig nye kunder oppdager våre fantastiske råvarer, og gleden rundt middagsbordet skal komme bonden til gode. Vi belønner kvalitet. Ikke bare med gode ord, men med klingende mynt.

Prima Slakt as har vært best på totaløkonomi for bonden de siste ti årene, og slik vil det alltid være. Bli med på laget, og kontakt oss i dag:

Tilførselsleder Gris.

Eli Ann Fardal
46797168 : eli.ann@prima.as

Tilførselsleder Småfe.

Leif Håkon Korsbø
92828420 : leif@prima.as

Tilførselsleder Storfe.

Magnar Sandanger
48114525 : magnar@prima.as

Skjerpede smitteverntiltak for fjørfenæringa i hele landet

Med påvist fugleinfluenza hos villfugl i Norge, er det svært viktig å ha kontroll på smittevern- og hygienetiltakene ved egne dyrehold, ved rugerier og slakterier.

Fugleinfluenza er i det siste blitt påvist en rekke steder langsmed kysten i Sør-Norge. I forbindelse med vårtrekkene, er det nå ekstra viktig med årvåkenhet med hensyn til syke og døde villfugl.

Portforbud

– Hele landet ble fra 23. mars definert som høyrisikoområde. Det innebærer blant annet portforbud for all tamfugl. Fuglene skal

som minimum holdes under tak, fysisk avskjermet fra villfugl. Alle fjørfeprodusenter med egne private overflatevannkilder, er dessuten pålagt desinfeksjon av drikkevannet. Mattilsynet forventer ellers at alle har oppdaterte smittevernplaner, sier Thorbjørn Refsum i Animalia.

Ti kilometer

Han understreker at fjørfenæringas etterle-

velse av smittevern- og hygienetiltakene i hele verdikjeden for fjørfe er avgjørende for å minimere risikoen for å få inn smitte. Fås smitte inn i én virksomhet, kan alle dyrehold innen ti kilometer radius komme i soner som kan begrense forflytninger av blant annet dyr, egg, gjødsel, kadavre, med mer.

– Det vil sannsynligvis være smittefare knyttet til villfugl gjennom våren og eventuelt også under vårtrekkene. Det er særlig viktig å ha kontroll på all person- og kjøretøytrafikk til og fra virksomhetene, påpeker Thorbjørn Refsum i Animalia til slutt.

Rørorskjøtt AS og Rørros Slakteri AS har en felles merkevare: Rørorskjøtt. Dette mener vi er nødvendig for å styrke hele næringskjeden, fra produsent til forbruker. RØROSKJØTT er det bærende merke på alle våre produkter.

Daglig leder

Kjell Ove Oftedal:
992 42 286

Produsentkontakt

Ola Utgaard: 909 20 290

Produsentkontakt

Jan Kåre Hov:
476 00 449

Rørros Slakteri

Dette er anbefalingene som gjelder hele landet

1. Se til at din smittevernplan er oppdatert og at alle som er inne i fjørfehuset kjenner til og følger denne.
2. Begrens trafikk til og fra virksomheten til det absolutt nødvendige. Fjørfe næringen anbefaler at forskriftsfestede KSL- og helseovervåkingsbesøk kan gjennomføres, men andre typer besøk bør foreløpig utgå.
3. Vask og desinfiser ramper og plattinger ved mottak av fjørfe og etter henting av egg. Se til at eggtransportør bruker eget skotøy/overtrekk på rampen til egglageret. Desinfiser gulv i egglageret etter henting.
4. Alt fjørfe skal holdes under tak, fysisk atskilt fra villfugl.
5. Hvis egen overflatevannkilde, sjekk at forbehandlingsanlegget, inkludert desinfeksjon, er i orden! Påbudt!
6. Ta av uteskotøy ved inngang. Ha egne sko i uren sone. Dette kommer i tillegg til vanlig skifte ved smitteslusa.
7. KSL- og helseovervåkingsbesøk kan gå som normalt. Unntaket er i Rogaland, der smitteutbrudd kan få store konsekvenser. Derfor kan det her kun gjennomføres ett besøk i fjørfebesetninger pr. dag, forutsatt dusjing og bruk av rent sko- og klestøy.
8. Fortsatt stopp i gårdssalg i Rogaland – av egg og andre produkter direkte fra gården.
9. ALT personell som skal inn skal bruke smitteslusa – også plukkepersonell. Skifte av skotøy og ytterklær og vask av hender.
10. Før besøkslogg med tanke på smittesporing
11. Ha faste plasser for kjøretøy, så kryssforurensning mellom egne kjøretøy og næringskjøretøy unngås
12. Unngå å tiltrekke villfugl ved at de har tilgang til kraftfôrsøl (under silo), eggssøl, og kadaver / døde fugler i nærheten av fjørfeholdet ditt.

KVALITETSEGG FRA FRITTGÅENDE HØNER!

Toten Eggpakkeris produsenter er familiedrevne gårder med nærhet til hønene. De følger felles krav til hønsehusets standard, renhold, vannkvalitet, ventilasjon, temperatur og smittekontroll. Flere har tilpasset økologisk produksjon. Hønene spiser vår egenutviklede forblanding, og eggene har kort vei til pakkeriet. Vi har full kontroll på det enkelte egg, fra høna og frem til forbruker.

**Kontakt oss på tlf. 61 16 21 50
eller toten@totenegg.no**

Har laget bondeleksikon på nett

«Bondeboka» gir oversikt over sentrale tema i bondehverdagen og er laga for bønder i Vestland. Men den kan selvsagt brukes av alle.

– Bondeboka gir deg en oversikt over viktige spørsmål knytt til å eie og drive en gård. Vi har systemisert bondeboka ut fra sentrale tema i bondehverdagen og på en slik måte at du raskt finner fram til det du ønsker å vite mer om. Mye av innholdet gjelder landbruket i Vestland, og har vært etterspurt av både forvalting og bønder i fylket vårt.

Det skriv Landbruksavdelinga hos Statsforvalteren i Vestland som nylig har lansert et oppslagsverk på nett, og adressen er selvsagt www.bondeboka.no. Her finner du alt om regelverk, lovverk og ordninger du bør kjenne til innenfor de ulike produksjonene.

– Innholdet er opprettet med stort omhu, men vi kan ikke garantere for at alt innhold er fullstendig, oppdatert og rett, skriv de.

Siden er delt inn i bolker: egen gård, oppstart, drive gård, tilleggsgnæring, lokalmat, skogbruk, melk og så videre. Her finner du godt oppsummert informasjon om nær sagt det meste en lurer på når en skal til å drive, eller allerede driver en gård.

– Vi ønsker deg lykke til med det gode og viktige arbeidet du gjør på gården din. Finner du noe som er feil, lenker som ikke fungerer eller mangler, kan du ta kontakt med ansvarlig for sida, skriver Statsforvalteren i Vestland.

Advarer mot å mate fugler

Etter at det er påvist flere tilfeller av fugleinfluensa rundt i Norge, advarer nå Landbruks og Matdepartementet folk mot å mate fugler på nye steder.

Det er for å redusere smittespredningen av fugleinfluensa, at må vi unngå at fugler samles på nye steder.

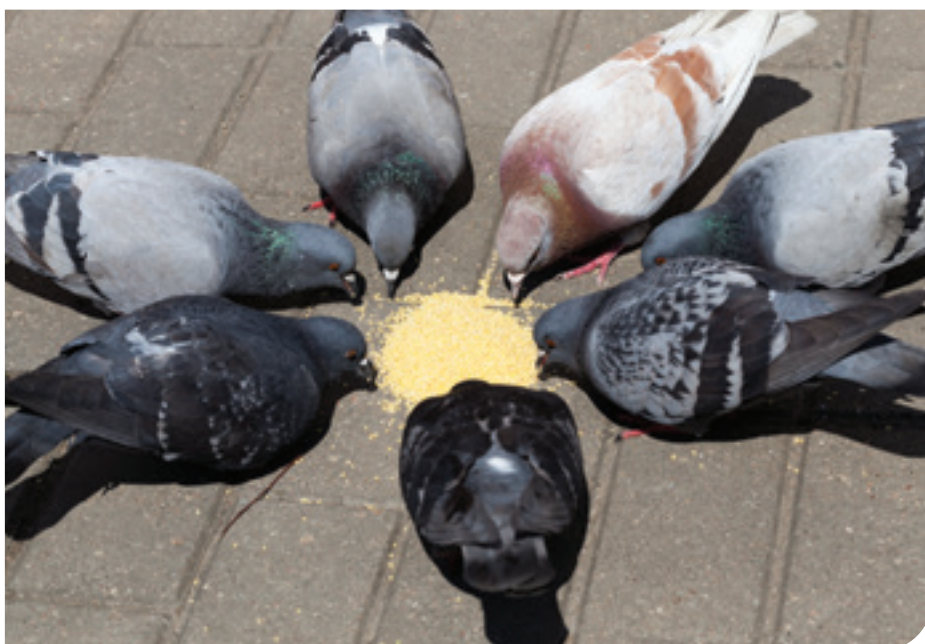
– I og med at fugleinfluensaen er svært smittsom blant fugler, er det viktig å ikke bidra til å gi fugler nye samlingspunkt, sier landbruks- og matminister Olaug Bollestad. Det er årsaken til at enkeltpersoner må unngå å starte nye matposter for fugler nå.

Trekkfugler som kommer til Norge om våren har tatt med seg fugleinfluensaen inn i landet. Fugleinfluensaen er dødelig og svært smittsom for fugler. Lite tyder på at det er smittsamt for

mennesker. Myndighetene frykter at villfugler kan smitte fjørfebesetninger med fugleinfluensaen. Det kan gi fjørfeprodusenter store utfordringer.

– Jeg er bekymret for at fugleinfluensaen sprer seg til fjørfebesetninger. Det kan gi alvorlige konsekvenser for fjørfeprodusenter, sier landbruks- og matminister Olaug Bollestad.

Mattilsynet oppfordrer fjørfeprodusenter til å sikre fjørfe mot smitte ved å holde dem innendørs inntil videre. Produsentene bør gå gjennom smittevernplaner, og gjøre det de kan for å forhindre smitte.

Økt etterspørsel etter landbruksvarer

Covid 19-pandemien gjorde 2020 til et annerledesår når det gjaldt handel med landbruksvarer. Det viser Landbruksdirektoratets rapporter om markedene for landbruksvarer i Norge og i verden.

Utbruddet av covid-19-pandemien i mars i fjor skapte store endringer i forbruksmønsteret. Dagligvarehandelen hadde en historisk vekst i omsetningen på 17 prosent, mens salget innen restaurant og storkusholdning ble sterkt redusert på grunn av restriksjoner og nedstengning.

Harald Weie, seksjonssjef i Landbruksdirektoratet, mener at erfaringene fra 2020 viser at handelen med landbruksvarer også fungerer under en pandemi.

– I løpet av få uker etablerte det seg nye måltids- og handlevaner. Vi spiste andre steder enn før. Vi sluttet å gå i kantina og spiste sjelden ute, trengte ikke matpakke på hjemmekontoret, sluttet med svippturer over grensa for å handle, var mer hjemme, grillet mer, bakte mer. Ringvirkningene av dette ser vi tydelig i den samlede fremstillingen vi nå gir i rapportene våre, sier seksjonssjef Harald Moksnes Weie i Landbruksdirektoratet.

Effekten ble økt etterspørsel etter blant annet kjøtt og melk. Det hadde i flere år vært overskudd på norsk svinekjøtt, men mer grilling og lite grensehandel førte til et historisk underskudd av norskprodusert svinekjøtt i 2020.

Ikke MRSA hos norske griser i fjor

I 2020 undersøkte Veterinærinstituttet, på vegne av Mattilsynet, prøver fra totalt 641 besetninger av svin for MRSA. Ingen positive prøver ble funnet.

Et sterkt og godt samarbeid mellom næring og myndigheter for å hindre at MRSA etableres i norske svinebesetninger, er mye av årsaken til dette.

MRSA er en type bakterier som er resistent mot vanlig antibiotika, og kan forårsake infeksjoner hos dyr og mennesker. Et omfattende overvåkingsprogram for å identifisere MRSA-positive svinebesetninger ble innført i Norge fra 2014. Hensikten er å holde norsk svinehold fri for LA-MRSA, og unngå at den

norske bestanden av svin blir et reservoar for smitte av MRSA til mennesker.

– Dette er en veldig god nyhet, sier Landbruks- og matminister Olaug Bollestad (KrF). Selv om MRSA ikke smitter gjennom maten, er utfordringene likevel relatert til mattrygghet. MRSA gir sjelden sykdom hos dyr og friske mennesker men, slike antibiotikaresistente bakterier kan forårsake alvorlige infeksjoner hos mennesker med svekket helse, sier Bollestad.

ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX

Eksporterte svinekjøtt for 50 milliarder kroner

Kina overtok rollen som den største importøren av dansk svinekjøtt i 2020.

Danske svineprodusenter har vært gjennom mange tøffe år med dårlige markedspriser. Men de par siste årene har utbrudd av afrikansk svinepest i Europa, men særlig i Kina, fått prisene til å skyte i været.

Tall fra publikasjonen *Markedsnyt for grisekjøtt* viser at verdien av den samlede danske eksporten av svinekjøtt var på 35,8 milliarder danske kroner i 2020. Det tilsvarer rundt 50 milliarder norske kroner, noe som var rundt tre milliarder kroner mer enn året før. Til sammenligning eksporterte Norge sjømat for 106 milliarder kroner.

Danske svineprodusenter greide å øke produksjonen fra 1,8 til 1,9 millioner tonn. Vel halvparten av eksporten gikk til Kina og Tyskland.

Aller mest kjøtt gikk til Kina. Verdien av de 533 000 tonnene med kjøtt til Kina var nesten 12,5 milliarder norske kroner. Det var fire milliarder mer enn året før.

Tyskland har tidligere vært den største importøren, men i 2020 importerte de 100 000 tonn mindre enn kineserne.

Etter Kina og Tyskland, kommer Polen, Storbritannia, Japan, Italia, Australia, USA, Sverige og Nederland som de største avtakerne av dansk svinekjøtt.

ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX

STORFEBØNDER

LEVERINGSVILKÅR PÅ SLAKTEDYR
VÅRSESONGEN 2021

STORFE

Tillegg på u/okse, kastrat, kvige og u/ku	
Klasse E og U (fettklasse 1+ t.o.m. 3)	kr 5,00 pr. kg
Heile R klassen (fettklasse 1+ t.o.m. 3)	kr 3,50 pr. kg
Ringdal storfetillegg (alle storfe 225,1 kg og tyngre i alle klasser, fett 1+ t.o.m. 3+)	kr 2,00 pr. kg
Kvalitetstilskudd kl O, fettgruppe lavere enn 4-(unntatt ku og okse)	kr 2,50 pr. kg
Kvalitetstilskudd kl O+ eller bedre, fettgruppe lavere enn 4-(unntatt ku og okse)	kr 7,50 pr. kg

Avtaletillegg

3 veker	kr 2,00 pr. kg
7 veker	kr 2,50 pr. kg

Kvantumstillegg:

2-5 stk	kr 200,00 pr. dyr
6-11 stk	kr 300,00 pr. dyr
12 stk og ->	kr 500,00 pr. dyr

Heilt lass

12 og fleire (også ved fleire leverandører) (Dyra må vere samla på ein stad)	kr 1,00 pr. kg
--	----------------

Trekk

Urein hud storfe lav sats	kr 400,00 pr. dyr
Urein hud storfe høg sats	kr 900,00 pr. dyr

Naudslakt

Tillegg (naudslakt etter kl. 15.30 kvardagane)	kr 1500,00 pr. dyr
Tillegg (naudslakt laurdag og søndag)	kr 500,00 pr. dyr
Kjøtt av alle naudslakt går til produksjon = -20 % på kg prisen	kr 1000,00 pr. dyr

Alle storfe skal meldast inn med individnummer.

Stoppavgift: kr 0. Alle dyr skal ha øymerker med individnummer (opprinnelsesmerke)

Dyr som ikkje er rett merka, kan vi ikkje ta med.

LIVDYR: Ta kontakt om du ønsker og kjøpe eller selge dyr.

INNMEDELING:

TELEFON: 70 26 91 02
E-POST: ragnhild@oleringdal.no
NAUDSLAKT: 905 28 196

RINGDAL
KORTREISTE, GODE KJØTVARER

Ektefelleskifte og skjevdeling

■ MAURITZ AARSKOG ■ ADVOKAT OG PARTNER I ØSTBY AARSKOG ADVOKATFIRMA

Når et ekteskap opphører, reiser det seg mange spørsmål. Et av dem er hva som skal skje med ektefellenes eiendeler og gjeld. For å kunne svare på dette, må man vite hvilken formuesordning som gjelder: Er det særeie eller felleseie? Spørsmålet om formuesordning kommer på spissen først ved opphør av ekteskapet.

Formuesordningen og eierforholdene må ikke blandes

Ektefellene kan, ved ektepakt, avtale at det de eier eller senere erverver, skal unntas fra deling. Denne formuesordningen kalles særeie. Dersom det ikke finnes en avtale om særeie, eller særeiepåbud knyttet til arv eller gave, er formuesordningen felleseie. Vi legger i fortsettelsen til grunn at formuesordningen er felleseie.

Det er viktig ikke å blande spørsmålet om formuesordning med spørsmålet om hvem som eier de enkelte eiendelene (eierforholdene). Eiendelene eies enten av den ene ektefellen, eller i sameie. At man gifter seg, endrer i utgangspunktet ikke på hvem som eier hva. Fru Holm eier fortsatt seilbåten hun eide før ekteskap ble inngått, selv om hun sa ja til herr Holm i vitners nærvær.

FELLESEIE: Lovens utgangspunkt er likedeling

Når det foreligger felleseie, er lovens utgangspunkt at ektefellenes samlede formuer skal deles likt, etter at det er gjort fradrag for gjeld, jf. ekteskapsloven § 58 (1).

Ofte vil imidlertid den ene ektefellen ha brakt med seg større verdier inn i ekteskapet, enn den andre. Herr Holm eide f.eks. en gård med moderne grisehus til en verdi av 15 millioner kroner. Mens fru Holm bare hadde med seg en gammel campingvogn inn i ekteskapet. At ektefellenes samlede verdier skulle deles likt etter fem års ekteskap, ville medført en åpenbar urimelighet for herr Holm. Verdien som gården utgjør, er jo ikke et resultat av ektefellenes felles innsats.

SKJEVDELING: En praktisk unntaksregel

Lovgivers medisin mot urimeligheten, er regelen i ekteskapsloven § 59 (1). Det frem-

ILLUSTRASJONSFOTO: CLAUDEBOK

går her at verdien av formue som klart kan føres tilbake til midler som en ektefelle hadde, da ekteskapet ble inngått eller senere har ervervet ved arv, eller ved gave fra andre enn ektefellen, kan kreves holdt utenfor delingen.

Eksempler på slike eiendeler kan være eiendom, driftsmidler og aksjer den ene ektefellen hadde med seg inn i ekteskapet. Eiendeler som den ene ektefellen mottar som arv eller gave, mens man er gift, vil også kunne kreves skjevdelt. Dersom fru Holm arver sin mors hus, vil huset i utgangspunktet være skjevdelformue.

Den av ektefellene som vil holde verdier utenfor delingen, må fremme krav om dette. Dersom dette ikke kreves, faller man tilbake på hovedregelen om likedeling.

Særskilt beviskrav

Det er ektefellen som krever skjevdeling, som har bevisbyrden for at det er grunnlag for skjevdeling. Det alminnelige beviskravet i sivile saker, er at det kreves sannsynlighetsovervekt. Når det gjelder skjevdelingskrav, gjelder et skjerpet beviskrav. Det kreves mer enn vanlig sannsynlighetsovervekt. Dersom beviskravet ikke er oppfylt,

faller man tilbake på hovedregelen om likedeling.

For den som krever eiendeler skjevdelt, betyr dette at det er avgjørende å legge ned en betydelig innsats i å dokumentere at verdiene klart kan føres tilbake til noe man tok med seg inn i ekteskapet. Rent praktisk må man kanskje finne frem gamle kvitteringer, spor i kontoutskrifter eller bilder.

Sammenblanding og ombytting

En gjenganger i skiftesaker, er at verdier som i utgangspunktet var skjevdelformidler, har blitt sammenblandet med likedelformidler. F.eks. har arvede penger på en konto blitt sammenblandet med lønnsinnbetalinger, og det har gått penger ut fra kontoen til løpende forbruk. Den som krever skjevdeling, vil da gjerne bli møtt med anførsler om at de arvede pengene ikke lenger er i behold.

Dersom verdier har byttet form, kan lignende problemer oppstå. Fru Holm eide f.eks. før hun giftet seg, en leilighet som ble solgt under ekteskapet. Pengene ble lagt inn i ei hytte, som ekteparet kjøpte sammen. Kan fru Holm kreve verdiene som stammer fra leiligheten skjevdelt? Utgangspunktet er at svaret er ja, men ombyttingen av verdier

og den påfølgende sammenblandingen kan skape uklarhet.

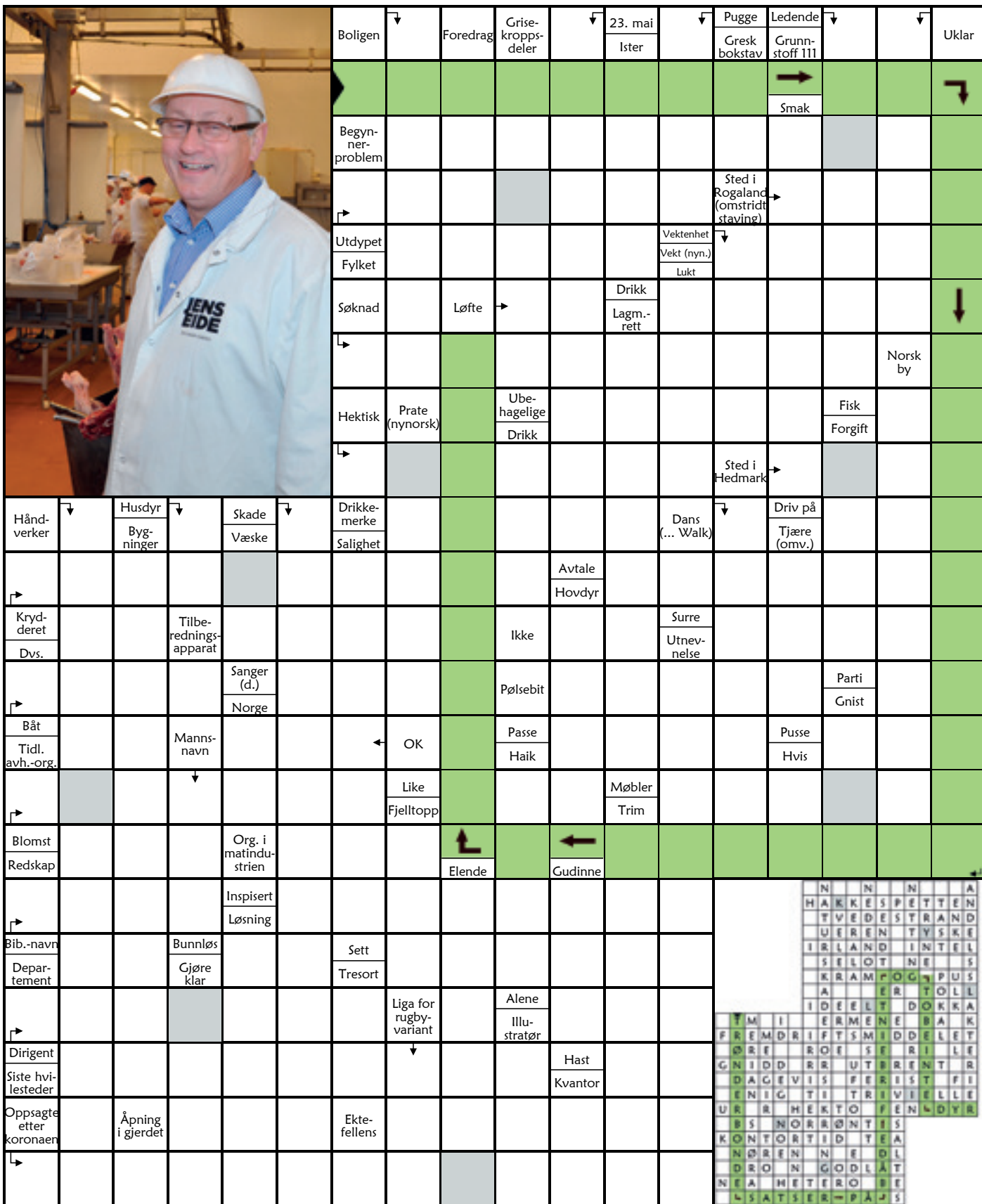
I rettspraksis er disse spørsmålene formulert som et spørsmål om de formuesgodene som kreves skjevdelt har tilstrekkelig økonomisk identitet med de opprinnelige skjevdelformidlene, jf. Høyesteretts dom HR-2020-1760-A. Dette beror på en konkret vurdering. En beregnet eller indirekte verdimesig sammenheng er ikke nok, jf. Høyesteretts dom inntatt i Rt. 2015 s. 710. Det stilles nokså strenge krav til bevisene, og tvil vil gå ut over den som krever skjevdeling.

Unntak fra skjevdelformregelen

Ekteskapsloven § 59 (2) åpner for at det unntaksvis ikke skal foretas skjevdeling, selv om det i utgangspunktet er grunnlag for dette. Det fremgår her at dersom retten til skjevdele verdier, vil føre til et åpenbart urimelig resultat, kan denne retten helt eller delvis falle bort. Ved vurderingen av om det skal gjøres unntak, skal det særlig legges vekt på ekteskapets varighet og ektefellenes innsats for familien. Forarbeidene og rettspraksis gjør det klart at dette er en snever unntaksregel. ■■■

www.norsk-kylling.no

Løsningsordet i kryssordet i nr. 1 var «kylling» og den heldige vinneren ble John Randulf Talstad, 6440 Elnesvågen. Vinneren får 10 flax-lodd i posten. Send løsningsordet på e-post til pas@kjottbransjen.no og bli med på trekningen av lodd. Bokstavene i de grå feltene danner løsningsordet.

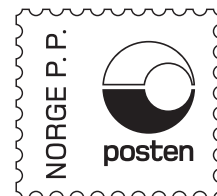
BJELLEKUA

Bjellekua leder flokken. Hun er bindeledd mellom dyra og bonden – slik vi er bindeleddet mellom produsent og forbruker. Det har vi vært i over 80 år.

Vi slakter storfe,
gris, sau og lam
til svært konkurranse-
dyktige priser og
gir god service

ET SELSKAP I GRILSTAD-KONSERNET

Returadresse:
Kjøtt- og eggprodusenten
Postboks 163
1319 Bekkestua

DIA
LEC
TA

Spør oss om
finansiering!

Strøm i nøden

Fjøsssystemer tilbyr nødstrøms-aggregat fra Zordan med kapasitet til å drifte en normal storfe-besetning, to boliger og gården forøvrig.

Aggregatet tar automatisk over strømforsyningen ved netttutfall.

De har lang holdbarhet med ekstra sikringer mot tilbakeslag, er godt støyoisoleret (58 db) og programmerbare med brukervennlige menyer. Det mobile aggregatet egner seg også utmerket til seterdrift. Vedlikeholdet er enkelt. Overganger, kontakter og kabler følger med.

De helautomatiske og manuelle aggregatene fra Fjøsssystemer leveres i både 3-fas 230 versjon og 3-fas 400 versjon. Alle aggregatene er produsert og testet etter ISO 9001.

Fullisoleret nødstrøms-aggregat

Finnes i størrelser fra 6,5 kVA til 1100 kVA.
Kan leveres manuelt eller fullautomatisert
230 Volt 3fas og 400 Volt 3fas.

Uisoleret nødstrøms-aggregat

Finnes i størrelse fra 6,5 kVA til 1100 kVA.
Beregnet på innendørs bruk. 230 Volt 3fas
og 400 Volt 3fas.

Nødstrøms-aggregat for bruk på traktor

Finnes i størrelse fra 10 kVA til 135 kVA.
230 Volt 3 fas og 400 Volt 3 fas.

f www.fjossystemer.no

FS FINANS

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no